

UNA GRAN REACCIÓ POPULAR

La virada a l'optimisme

Dèiem en la nostra crònica anterior que en poques hores podia produir-se una onada d'optimisme. En escriure aquelles línies hi havia una atmosfera molt densa a tot Catalunya. Moments després, el dijous, el president de la Generalitat de Catalunya sortia cap a Madrid. Una multitud entusiasta l'acompanyava en les diverses estacions de Barcelona i el saludava a cada poble on passava

sense precedents a Europa. El Sindicat és popularíssim, però la gent distingeix perfectament on comencen i on acaben la minoria dels dos o tres cents anarquistes i les dotzenes de milers de treballadors. L'home que ha de portar un jornal a casa no vol servir de conill d'Indies de les fantasies socials d'una idea abandonada a tot el món. Una minoria audaç que funciona

L'arribada del senyor Macià a Madrid, voltat de ministres i diputats

el tren. Tothom va adonar-se de la importància d'aquest comiat. I tot Catalunya esperava notícies de l'arribada a Madrid. L'acollida que la capital federal va dispensar a Francesc Macià va produir excellent impressió a tot Catalunya. L'ambient polític havia canviat radicalment.

La lectura del discurs de presentació de l'Estatut va contribuir notablement, tant a Barcelona com a Madrid, a refermar la convicció que l'Estatut seria aprovat. Val la pena de rellegir aquest discurs. Diu tot el que calia dir, i ho diu amb una lògica aclaparadora. El discurs començava situant els assistents a l'acte, recordant-los que és l'Estatut i els tràmits que, segons compromís entre el Govern de la República i el Govern de la Generalitat, s'havien complert abans d'arribar a aquell moment històric. I després de situar els circumstancs, adduïa, insinuant-los només, una sèrie d'arguments de la millor qualitat. La resposta del president del Consell de ministres fou plena de cordialitat autèntica i una ferma nova que la bona voluntat és la millor garantia d'una futura entesa.

El viatge ha estat un èxit. Durant uns quants dies tothom calculava i especulava sobre la conveniència d'aquest viatge. Ha estat un cop d'audàcia? No. Ha estat un gest natural, de bona fe, i aquesta és la causa de l'èxit. Sobre tots els càlculs, s'ha imposat la noblesa, la franquesa. Quin risc podia haver-hi a portar solemnement l'Estatut a Madrid? I per què s'havien de formular objeccions al viatge del president? Quin efecte hauria fet l'abstenció del senyor Macià? Evidentment, hi havia el risc que, malgrat la bona voluntat del Govern, es produís algun incident desagradable; però, qui hi hauria perdut més?

Tots aquests fets varen esvaïr el pessimisme. Ja no pregunta ningú aquè diuen a Madrid, perquè tothom està convençut que l'Estatut s'aprovarà.

En pocs dies també s'ha aclarit molt la qüestió sindical. La pressió dels dirigents de la C. N. T. fou tan excessiva, que dos sindicats importantíssims es varen col·locar en actitud de franca desobediència. Certament, no es va arribar a pendre cap acord de rebeldia, però la fredor i la passivitat davant de certes ordres aconsellà als líders del Sindicat una virada. La marxa cap al caos i a la fam organitzada era tan ràpida, i tan evident que abans de l'adveniment del comunisme llibertari han de passar milions d'anys, que la Confederació Nacional del Treball ha cregut urgentíssim donar un crit d'alerta als seus adherits. El document de la C. N. T. senyala un canvi de tàctica. Els seus dirigents s'han donat que era possible que es produís un moviment d'impopularitat. La reacció del públic havia de produir-se tard o d'hora. Els directors del Sindicat Unic saben perfectament que la imposició dels anarquistes sobre la massa obrera de Barcelona és un cas de tirania

sense el control dels seus, tracta els obrers barcelonins com a carn d'experiment revolucionari. A tot arreu del món els sindicats serveixen per garantir els drets dels treballadors i, tot garantint-los, fan cada dia una mica de revolució. Amb la tàctica del sindicalisme barceloní, al cap de mil anys els obrers no hauran fet tanta quantitat de revolució positiva com un sindicat anglès o alemany. I amb aquesta tàctica l'obrer que ensopega una vaga queda endeutat i arruïnat per dos anys. Aquesta tàctica de la fam com a sistema revolucionari ha fracassat a tot arreu i fracassarà a Barcelona per la senzilla raó que el Sindicat Unic és — com dèiem — més popular del que creuen els homes que el governen.

Ara el Sindicat aconsella posar-se a la defensiva i insinua que el comunisme llibertari, teoria que només pot pullular entre analfabets, és un ideal llunyà.

El canvi de tàctica del Sindicat ha contribuït molt a la pacificació dels esperits. La reacció que ha motivat aquesta virada va produir-se en pocs dies. Com dèiem l'altre dia, les reaccions del nostre estat d'esperit són ràpides i de vegades sorprenen els observadors més atents.

Ara s'ha demostrat una vegada més que Barcelona és un cos viu, i aquesta és la millor garantia del nostre optimisme.

De Dijous — a Dijous

Els miracles de la República

Ens acostem cada dia més ràpidament a la fase definitiva del catalanisme. Fins ara hem estat una oposició; ara comencem a sentir dintre de la nostra consciència la impressió que ens governem.

El primer símptoma d'aquesta nova consciència es veu ben clar en la forma com Catalunya i en particular Barcelona s'han comportat aquests dies amb motiu del viatge de la comissió portadora del projecte d'Estatut Català a Madrid. En altres èpoques ens hauríem sentit insegurs de nosaltres mateixos i hauríem adoptat de seguida el posat agressiu i maliciós del parent pobre quan va a casa del parent ric; aquella susceptibilitat basada en la falta d'aplom i de confiança pròpia; aquells titulars histèrics a les primeres pàgines d'alguns diaris que, certament, tenen l'ànima ben moderada. Finalment, crisis i desordre pels carrers.

Però ara totes les coses han esdevingut amb una mesura i una serenitat plenes de consciència. Semblava que tothom sabia que l'acte del lliurament de l'Estatut a Madrid no era un esforç, una estrebada per haver una cosa que amb prou feines abastàvem; sinó un simple tràmit de bon govern. En un moment donat, solemne per la seva significança, Catalunya s'ha comportat, no pas a la manera d'un jugador que fa la jugada forta, sinó a tall d'un home que es refia de la justícia de la seva causa.

Per sort, ja han passat aquells temps que l'únic esbòrt que teníem, l'única manera d'elevant-nos era de rebaixar els altres; se'ns gira una gran tasca i convé enfrontar-la amb austeritat i decència. S'ha acabat, tant de bo per no tornar, l'època de les moixigangues xiroies; també, però, les moixigangues de l'odi.

Heus aquí fet el miracle; i aquest miracle només el podia obrar la República; no més uns homes disposats a esmenar i redreçar totes les injustícies podien, així, cordialment, planerament, empendre unes reformes que, per força, lesionaran molts d'interessos, els quals, bé que il·lícits, tenen, amb tot, aquell semblant de consagració del costum dues o, de vegades, quatre vegades centenari.

També, i amb sorpresa de molts, l'època social, tan ennuvolat com era, de sobte ha experimentat una gran bonança. La massa obrera, en una reacció sanitària, ha expulsat aquells elements que, uns a consciència i els altres follament, maldaven per la ruïna del país i del règim. No hi ha dubte que no s'acabaràn les dificultats; perquè actualment el món està en ple procés d'evolució econòmica i social; però la lluita serà noble i encaminada al veritable progrés; una cursa a la llum i no pas aquell estimar-se per les tenebres, que feia tant de plaer a molts falsos amics de la classe obrera i a molts de patrons reaccionaris.

I cal que es fixi el lector que aquest revivament saludable s'ha pogut produir només gràcies a la República; l'argument de la salvació de la República ha trobat ressò en el poble. Ni cal dir que per la conservació del règim monàrquic ningú no hauria deixat de fer la seva. La monarquia era l'anarquia; per això l'anarquia ara cerca, a gràncies o d'esma, el retorn de la monarquia. No hi ha salut nacional fora de la República.

Com eren lluny de la realitat aquells que sostenien que era indiferent la forma de govern a Espanya i, especialment, a Catalunya! — R. LL.

Ara més que mai tenim l'obligació de sostenir l'Estatut.

MIRADOR INDISCRET

Declaració del senyor Bordas de la Cuesta

L'escena al Congrés en el moment d'inscriure com a diputat per la «provincia» de Barcelona el senyor Bordas de la Cuesta, alcalde perpetu de Castelló d'Empúries.

Després d'escriure el nom del senyor Bordas, l'oficial del Congrés pregunta:

—Professió?

—Alcalde — respon el senyor Bordas.

—Pero esto no es una profesión, señor — replica el funcionari.

En aquest moment un diputat gironí que esperava torn, va dir:

—Ya está bien, ya. Ponga «alcalde».

El senyor Bordas no va creure necessari rectificar.

Al cap d'un minut, l'anècdota havia rotat per tot el Congrés i el senyor Bordas era unànimement admirat.

Les bones lletres

Un diputat de la Generalitat, molt conegut al Pla de Bages, dictava un text a una mecanògrafa.

I deia el diputat:

—La mancipació dels pobles...

La mecanògrafa va escriure: «L'emancipació dels pobles», tal com mana el sentit comú. Però el diputat va revisar el text i va corregir:

—He dit «la mancipació dels pobles».

La dactilògrafa no es va atrevir a dispartar i, obediènt, va esborrar i corregir tal com manava el legislador.

Un excés de modestia

Si algú hi ha a l'Ajuntament de Barcelona amb un excés de bona fe i de modestia, és el regidor senyor Vachier. Tota la seva actuació a la Casa Gran n'és una prova convincent.

Un dia ens topàrem amb ell en plena Rambla de Canaletes.

—Hola, on aneu?

—Estic cansadíssim.

—I això? Es culpa del negoci, potser?

—Ca. L'he hagut d'abandonar, gairebé.

—Tanta feina teniu?

—L'Ajuntament, home, l'Ajuntament.

—Tanta feina us dona?

—Es clar, com que he de fer-ho tot jo!

Si això no és modestia, ni mai.

El Dr. Bellido catedràtic d'etc

De tots és sabut que el Dr. Bellido i Golerics ha examinat en la convocatòria de juny del present curs de les assignatures més diverses en la Facultat de Medicina.

En la seva defensa podem ara dir que el Dr. Bellido ha fet ús del seu perfecte dret, ja que en l'escalafó de catedràtics recentment publicat diu, en la casilla «Càtedra que desempeña en la actualidad: Terapèutica y Materia Médica, etc.»

Fem constar també que és l'únic catedràtic que porta l'«etc.»

Ara només faltaria que el curs vinent, a títol d'aquest «etc.», es fiqués a les altres Facultats.

Crisi

Dues dames (estiuellant de Sitges l'una, ex-estiuellant l'altra) es troben providencialment en ple Passeig de Gràcia. Fets els compliments de rigor, sorgeix la pregunta del moment:

—I doncs, a Sitges també es nota la crisi entre l'element estiuellant?

La resposta, pintorescament parlant, no la creiem pas superable:

—Cregui, senyora X., que se'n faria creus.

A Terramar, fins es juga a golf sense uniforme!

Propaganda de segona mà

Un amic nostre que ha passat les vacances a Mallorca, ens explica que passejant pels carrers de Palma el sorprengueren a les parets aquells photomontages amb els quals el Partit Catalanista Republicà feu a Barcelona la propaganda per a les eleccions del 12 d'abril.

Eren ben bé els mateixos. Només que al peu dels cartells la llegenda contenia una petita variant. En lloc de dir «Voteu el Partit Catalanista Republicà», deia «Voteu pels regionalistes». Els resultats, però, foren completament idèntics. A Palma els regionalistes perderen les eleccions.

Un manifest pintoresc

Només firmat per «Un fill de Catalunya», sense peu d'impremta i encapçalat amb uns versos de Ruiz Aguilera («Cataluña tiene un hijo, — tiene un hijo menestral», etc.), ha aparegut un Manifest del bon sentit, recomanant-ne la publicació, l'expansió i la traducció. L'última que sigui tan extens per no poder atendre el primer extrem, i que sigui escrit aproximadament en català per no poder atendre el darrer; però, atenció el segon, en copiem algun tros, amb molt sentiment.

El filantròpic autor diu que la classe mitja és la sal del món, que s'ha de constituir en una Unió amb una direcció general que no ha de residir ni a Madrid ni a Barcelona. Però això no és res. Copiem textualment:

«Quedarà lliure el cultiu del tabac en tot Espanya.»

«Se farà obligatori el cultiu de la seda i de l'Industria pecuària en els llocs rurals apropiats.»

«Nosaltres entenem que el CINE i l'AUTO són la calamitat més gran del segle XX, i per lo tant els prohibirem en absolut; però tenint en compte que existeixen molts interessos creats, no'ls prohibirem, però quedaran subjectes a una escrupulosa i enèrgica reglamentació.»

«Durem enrobustir la Premsa, ingressant-hi personal competent i de blancs cabells.»

I, si fa no fa, tot el manifest segueix per l'estil. Sort que el seu desconegut autor no té pretensions; ja advertí al final que el manifest no té pretensions legislatives, sinó només d'orientar el poble.

Ai, quin pes ens hem tret de sobre!

La moda del «camping»

Efectivament, el camping es porta molt aquest estiu. Això d'anar a passar uns quants dies en un recó de muntanya, dormint sota una tenda, coneix una voga que dubtem que es mantingui durant l'hivern.

Perquè hem descobert que la majoria de campings que s'organitzen només consisteixen a dormir sota una tenda de campana i prou. Surten grups en auto fins al lloc mateix on pensen acampar, amb servei, cuinera, camalé per tot el que calgui transportar... demaneu.

No fa gaire, de Barcelona va sortir una expedició d'acampadors cap a l'estany de Sant Maurici. El viatge es féu en autocar, el qual tenia anunciada la sortida a les sis del matí, de la plaça de Catalunya, davant de can Vicens Ferrer.

Doncs bé, una senyoreta d'una coneguda família barcelonina, que viu al passeig de Gràcia abans d'arribar a la Granvia, va fer llevar dues minyones perquè li portessin l'equipatge fins a l'autocar. I el debut aquest no és res excepcional; tota l'estada a Sant Maurici s'inspirà d'aquest criteri.

Decididament, tenim uns acampadors d'allò més esportius.

Ja és demanar massa

L'alcalde de Pallejà és un home pintoresc. D'ençà que hi ha república, està decidit a passar la mà per la cara del qui sigui en el que fa a «idees avançades», cosa que no se li acudia dos anys enera.

Un dia, a Pallejà, va haver-hi un enterrament civil. L'alcalde el va presidir, i hns aprofitar l'ocasió per fer un discurs al cementiri.

—Tots els enterraments d'aquest poble de Pallejà haurien d'ésser com aquest. Ara, amb la República, tots ens hem de fer enterrar sense capellans, sense funerals, sense mort...»

Presentació original

Aquest mateix alcalde, un dia que el President de la Generalitat va visitar el poble, el va presentar d'una manera sensacional, que va fer escapar el riure al senyor Macià. Agafant-lo per les solapes, cridà a la gentada reunida a l'envelat:

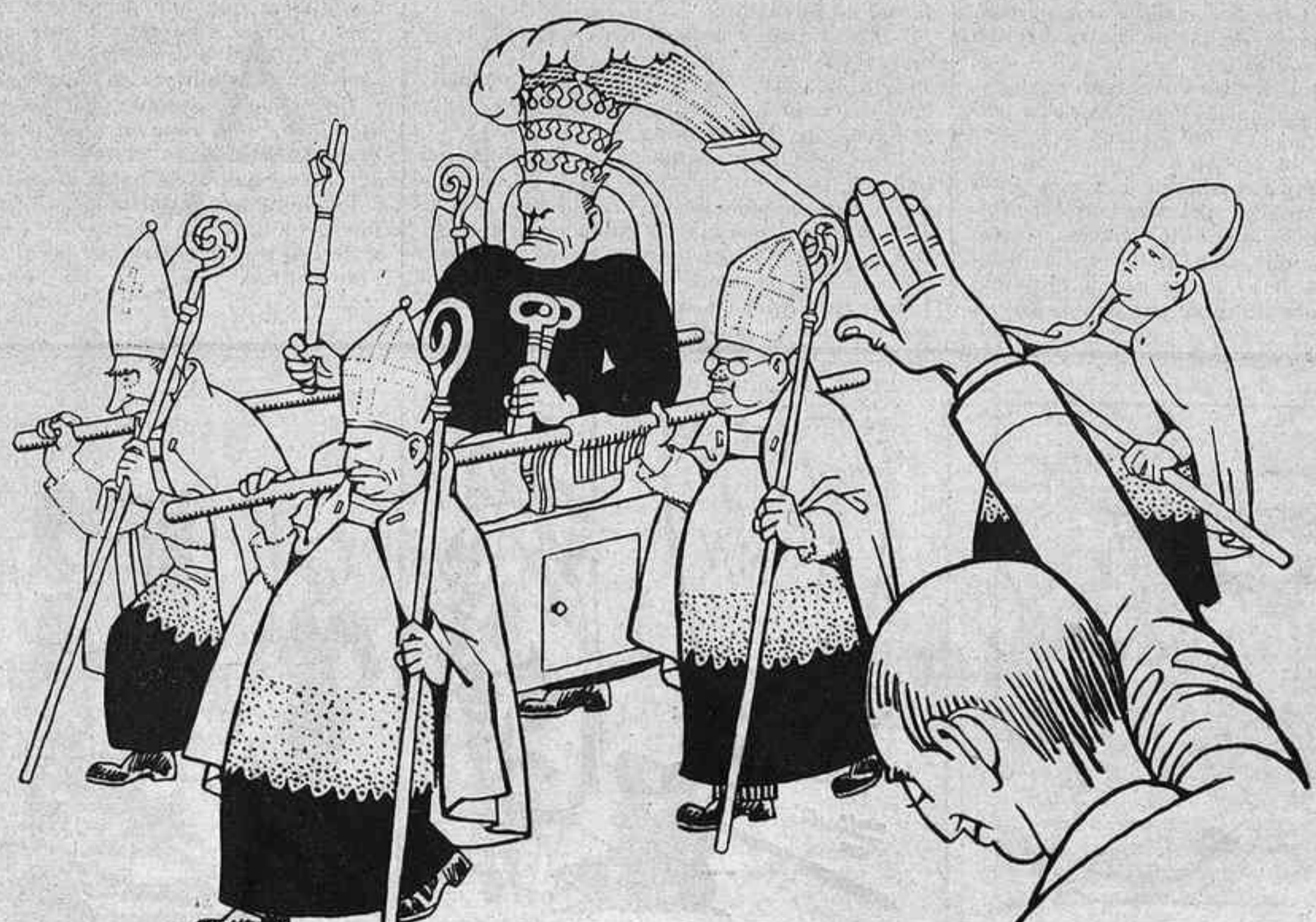
—Aquí el teniu, aquest vell venerable! Qui ho ha dit que era un facciós? Qui ho ha dit que era un trinxeraire?

Qui sap?..

Enric Mas, futbolista i conferenciant del F. C. Barcelona, no sembla disposat a signar pel club blau-grana fins a l'hora present. L'explicació no pot ésser més lògica: el palafrugellenc no està d'acord amb la rebaxa que volen imposar-li sense cap raonament justificat.

Un amic d'En Mas, assabentat de les modestes retribucions que el club campió de Catalunya vol implantar entre els jugadors del primer equip, diuen que li suggerí una idea:

—Vols dir que no et sortiria més a comptar anar pels pobles a fer bolos de conferenciant?

Vista parcial de l'episcopat espanyol després de proclamar que l'Església és una societat perfecta.

Els balls de carrer

—Es la darrera vegada que m'hi enredo. Cada any ho dic; però ara us juro que va de veres.

Es amb aquesta frase o amb alguna de semblant que solen tancar-se les sessions de la Comissió de festeigs del carrer. Més de quinze juntes celebrades en el Modern-Bar, i quatre dies abans del ball resten per lligar una infinitat de caps. El qui respongué de la il·luminació, ara resulta que encara no ha fet res. Hom no sap encara qui deixarà els taulons pel catafal de l'orquestra... I la discussió es complica amb detalls insignificants, amb imputació de responsabilitats, amb dobles de cervesa, i amb els altaveus de la ràdio que canten com uns folls. Impossible de posar res en clar. Per a fer les coses d'aquesta manera, veritablement, val més plegar.

Però arriba la nit del ball. Les làmpares elèctriques fan brillar els adquirents regats de poc, branda al sostre cadenetes de paper, i la corneta, tot afinant, preludia la festa. Qui es recorda dels preliminars, de les discussions i dels insults prodigats a dojo? Els individus de la Comissió s'abraquen enterinats, s'adrecen compliments, es rebaixen mèrits, i el president els paga a tots una «valència» d'homenatge.

Es inútil voler retrobar el gust dels balls barcelonins en els carrers de l'Eixample. En la ciutat nova i geomètrica, els balls de carrer són uns illots de llum, flanquejats per tristos mars d'ombra. És inútil que els músics pretensiosos i les botigues de s'esgargamellin: les cases de luxe es giren d'esquena a la gatzara del carrer.

Cal anar als barris vells. Als carrers irregulars, a les placetes acollidores i als recorns amables. En aquests llocs, la fantasia colorida de revella és la prolongació natural de l'arquitectura. Les cases fan una ganxota de tabola i les botigues vessen al carrer llurs habitants i llurs existències. Tot es suma a la festa.

Perquè els estadants de la ciutat nova no senten el carrer. Per ells, la via no és sinó un lloc de pas, esterilitzat, sense gota d'emoció. En canvi, en els barris vells, el carrer viu amb vida pròpia. Entre casa i casa és l'estadi on s'encaren i es barallen i es concilien els gustos, emocions i sentiments d'una multitud en conserva dalt dels pisos.

Per això, la nit del ball és l'apoteosi del carrer. Concreta il·lusions, senyala noves rutes, mata esperances... Nits d'estiu, vestides de glasses i de paper pintat, coronades de bombetes elèctriques; la vostra resplendor il·lumina moltes existències humils.

Les nits de ball baixen al carrer aquestes noies que passen la corda fluixa entre la infantesa i la pubertat. Duen als ulls i als llavis la recança de totes les coses que deixen enrera i el tast anticipat de les joies que els promet l'esdevenidor. Menudes i brunes, els braços nus retallats per la roba blanca, són enjogassades i pengen en la nit enfollats de crits i de xisclets.

Llurs galants han bandejat gairebé tots la camisa; ara s'estila el cos de samarreta. O bé molts duen aquestes camises claríssimes, d'arpillera blanca, en la pitrera de les quals puguen i baixen les tanques metàl·liques que han passat de les petaquès a la indumentària. De vegades, el ballador de carrer és tan joventut que estrena la nit. Se la fuma voluptuosament, en forma de cigarret. A la taula del bar, les amigues convidades no li endevinen l'orgull formidable d'adreçar-se al cambrié i dir-li:

—Cobreu-ho tot, si us plau.

Entre aquesta multitud circulen les frases de moda, les paraules que es porten i la lletra del darrer tango. Quan l'orquestra se les empenen amb una tonada coneguda, s'animen les cares i els llums del carrer, amb la claror més viva de l'actualitat i de la moda, corejades per les boques i ritmades pels cors.

De les botigues i dels entresols han fet cap al carrer totes les cadires desaparellades. Els estadants de planta baixa inviten els veïns de les altures.

—Segui, segui, senyora Amàlia.

—Oh: tinc la nena per aquí. Ara l'he perduda de vista.

—Ja se sap, la joventut.

I seu la senyora Amàlia i seuen totes les senyores Amàlies del barri. Cada rotllana juga el domini de la conversa, frases per fixxes, fins que surt al carrer el marit de la botiguera i revolta la reunió. En mig del grup, l'home fa una entrada sensacio-

nal. A la boca una trompeta i a la mà una pilota lligada al capdavant d'una goma. La pilota va i ve, i amoixa la pell de les veïnes, que riuen a boca plena.

—Vostè sempre el mateix!
O bé s'adrecen a la mestressa:

—Cregui'm que és una sort tenir un marit sempre de tan bon humor. El meu...
El de la piloteta fa el plaça:

—Deixi, deixi, que quan es tracta d'una joventut el seu marit ja el treu l'humor.

Entremig de la rialla, l'alludida insinua:

els joves mormolen: «Ball de rams», i s'acosten cap a l'estrada dels músics.

L'individu de la Comissió venedor dels rams es veu assaltat, i braceja esforçadament per a preservar la caps de cartó que conté les figuretes de guix.

—Una mica d'ordre, facin el favor. Per tothom n'hi haurà.

Un company acut al seu ajut:
—Formeu cua, formeu cua!

Després d'unes quantes empenyes s'ha format la cua. Els comentararis la trenquen:
—Deu rals! Quina colla de ganes.

—I després tocaran l'obsequi.

—Si ho fan, em sembla que sortiran en globo.

—Si no fos que el balló amb una xicoteta pistonuda...

S'acosten els balladors mandrosos als altres que ja han comprat el ram. L'examen:

—Suats, com de costum.

Però el del ram a la mà ja no escolta a ningú. Si té franquesa amb la balladora, se li apropa pel darrera, li passa la mà pel damunt de l'espatlla i li posa el ram a tocar el nas. Els cerimoniosos el lluren tot apuntant una genuflexió. La noia somriu.

—Moltes gràcies.

I aviat el fa guardar a la mare, la qual l'agafa delicadament i diu:

—Es ben bufó, oi?
L'endemà tots els xicotets, entre ells, di-

ran:
—Té: l'únic ball que balles i t'enganxen amb el ram!

La mitja hora ha arribat. A dins del bar, la Comissió comença a passar comptes. Els músics han saltat de l'estrada; els més joves d'ells, els peus a l'empedrat, es lluren a la recerca d'aquella noia la visió de la qual no els ha deixat tocar de gust. En les tavernes, salten les llamines de cerveses i gasoses. Els xicotets si passen per davant les taules del bar i veuen asseguda la balladora, procuren despistar.

Entre mares i filles s'entaula una lluita:
—Nena: ara podríem anar a dormir.

—Ai, mama! Mai vol deixar-me acabar el ball.

—Però encara no en tens prou?
Intervé la veïna:

—Si vol, pot anar a dormir vostè. Deixi-la la nena; ja l'acompanyaré jo.

La noia s'agafa al cable:
—Això mateix; deixi'm les claus i ja pujaré amb la Laieta.

Però la veritat és que la mare no en té

esperadament, com si temés que uns segons de silenci bastarien per a enderrocar tota la seva fama de conquistador temible.

—M'he de llevar a les cinc per a anar a Montgat. Vol venir?

—A les cinc, diu? Està prou de broma. Amb prou feines seré al llit.

El noi sent una d'aquelles vanitats tan ingènues: la d'anar a dormir tard.

—Jo ni penso posar-m'hi. Qui se'n va a dormir, podent estar al seu costat?

La noia ha enllestit el meló. S'exiuga les mans amb el mocador tret de l'aixella. Sona la música, i el noi li ofereix el braç. Ella fa la desmenjada:

—Vol dir que aquest em toca ballar-lo amb vostè?

—Ja ho crec, dona. Hem quedat el pericon. Es creu que no tinc memòria?

—No, no. Ja ho veig.

I la parella és enroscada i engolida pel ball.

De cop, la melodia és tallada pel cornetí. El seu plany sostingut s'enfila com un coet fins a punxar el cel; en la davallada, s'esberla en els platerets del jazz. Els balladors han parat. Amb els braços enllaçats encara,

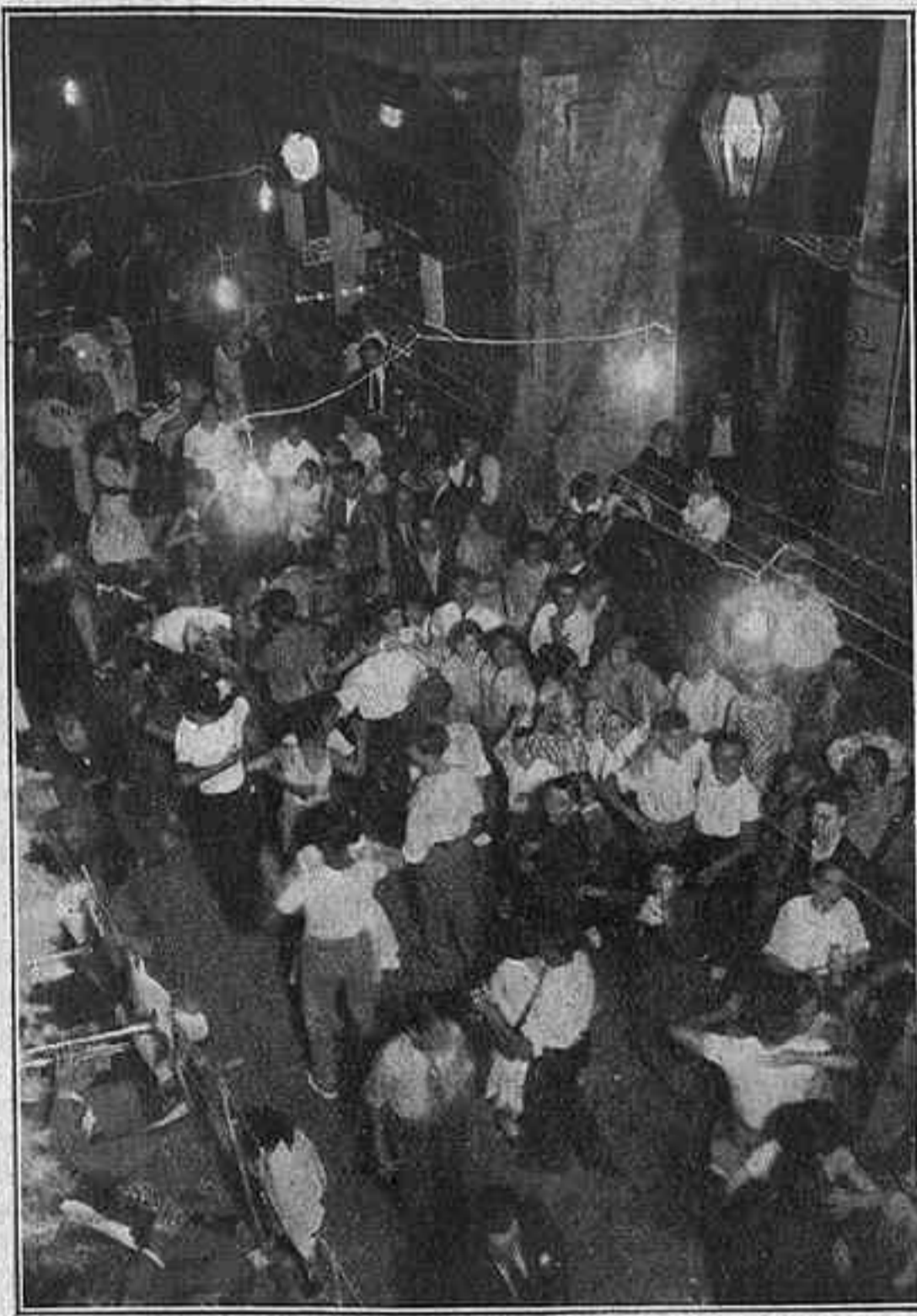
cap gana d'anar a dormir. Ho ha dit per costum, per aparentar moderació, o simplement perquè sí. Així és que aviat es dona per convençuda.

Les mitges hores dels balls de vegades arriben als cinc quarts. Els músics no acaben mai d'enfilar-se. Els ganapies, cansats de jocs i de clatellades, comencen a protestar. Finalment, un instrument badalla i l'altre s'estira. I al cap d'uns minuts ja la tornem a ballar.

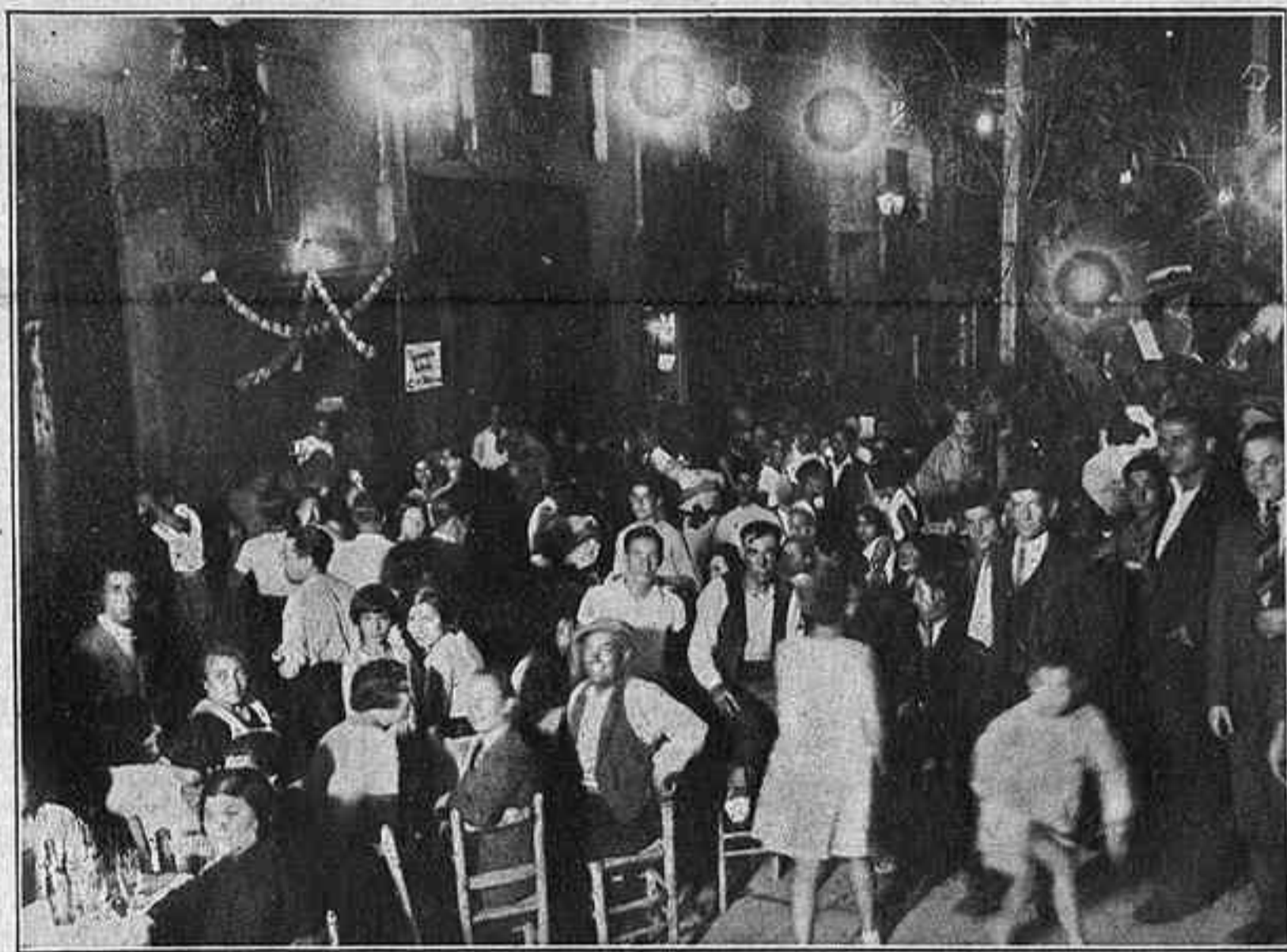
En aquesta segona part el ball s'ha desinflat. S'han enfiat ja als pisos les noies decubades, lasses de fer mitja, i les mares rondinaires que han aconseguit estrair llurs filles. També s'ha retirat tota aquella gent per a la qual a les dues de la nit fineixen totes les possibilitats de vida humana.

En aquesta segona part del ball, l'aire del carrer s'ha renovat. Per entre les parelles, ara molt més clares, passa un ventet agradable que fa brandar el sostre de paper i les làmpares elèctriques. A mesura que fineix el ball, els sentits dels supervivents s'afinen, excitats per una propina de fresca i de solitud.

ANDREU A. ARTIS

—Bé, no vulgui fer-me tan vella ara a mi. La nena és a la cantonada de la plaça, recolzada en la vitrina de la parada dels melons. Una tallada se li fon a la boca, i sols se l'aparta de les dents per a riure, ennuegada. El galant de torn enraona de-

—El dia que bec no puc treballar. Hauré de deixar...

—Què, de beure?

—No, home; de treballar.

(O primero de Janeiro, Oporto)

—El que em sorprèn no és que descobreixin nous planetes, sinó que de seguida sapiguem com es diuen.

(Moustique, Charleroi)

El gangster. — Els temps són difícils. He provat tres cases de banca. Totes tres estaven tancades.

(Judge, Nova York)

L'APERITIU

Les cunyades i la platja. — Per aquestes platges rutilants, en mig de tigris i oques de cautxú, i criatures espiritualíssimes fetes de líquen perfumat i de llagostins a la brasa, es veu passar tot el món de les misèries i totes les invencions de l'economia política. Les noies cada dia van aprenent la fórmula sublim d'ensenyar les cuixes. Com els cuiners bruts, poca-soltes i galants de les millors èpoques de la història que varen arribar a guisar les costelletes del microcosmos i les presentaven amb una mena de raves gustoses que no eren altra cosa que ronyonets d'àngel autèntic, les noies d'avui dia presenten i guisen llurs cuixes amb unes salses naturals, i artificials, i amb unes garnitures de seda o de llana o d'escuma sense complicacions, barrejada només que amb la sal que es porta el mar que, a un cor sensible, com ara per exemple el meu, li fa l'efecte que totes les faules d'Ovidi són l'ensarronada màxima, i tota la literatura oriental amb les seves suggestions epidèmiques és una mena de mes de Maria, comparada amb el gran tinglado d'aigua i carn femenina que posen en joc les cases de moda, els fabricants de perfumeria i les agències de viatges.

Els pijames (jo no en diré mai «paiames»), perquè la paraula em molesta i la trobo impropia actuals per barallar-se amb la sorra, i amb els esquitxos de les criatures de tres anys que juguen amb una galleda petita de color blau cel, arriben a fer excitant una indumentària tan horrida i tan grotesca com la que duia la senyora de Felip IV d'Espanya i la seva família. A mi em fa l'efecte que aquests pijames tenen tota la poca-vergonya d'un sastrer barroc que es riu del mort i de qui el vetlla. Després dels pijames, els que fan més efecte a la platja són els gossos i els ventres dels fabricants de coses inútils, que són els que guanyen més diners i tenen un ventre tivant que sembla farcit d'orellana i de panses i figues i nous i olives com el gall dindi de Nadal. Aquests ventres guarnits amb els mallots que llenen les cases americanes de més crit, donen la màxima sensació de confort que avui es pugui desitjar; són el pèndol que marca el ritme als pobres que ens esgarriem davant de l'apocalipsi de la qüestió social.

Les platges, encara que l'element eclesiàstic i l'element civil facin tots els possibles per convertir-les en un lloc paradisiac, no han pogut evitar del tot que tinguin els seus punts morts de tragèdia, i que de tant en tant, entre un somriure escaldat i una espatlla de xarol, es bellugui un àntrax amb barba i bigoti i amb babutxes de rafia.

Entre aquestes coses lamentables, jo crec que la més trista és l'home dominat per les seves cunyades. Aquest home és casat, té la dona, dues nenes, un gos i tres cunyades. Ell no és res; la dona, sota zero; les nenes, dues arestes de boll amb una mica de mantega a dins; el gos no passa d'ésser una mandonguilla d'abric. En canvi les cunyades ho són tot, d'unes proporcions de cos i d'estómac que fan pànic, i d'una colorina de pijames i d'una monstruositat de cuixes només comparables amb certs detalls geològics de la muntanya de Montserrat. Aquestes cunyades són grandetes, no tenen un xavo, no tenen un bri de bellesa, tot s'ho gasten en bigoti i maquillatge del que s'usa per a la barra fixa; són dones que només es poden casar amb una estàtua de ciment d'aquestes que fan els alemanys per commemorar el nudisme o la nutrició a base de farines. Malgrat això, les cunyades han disminuït les proporcions de la germana casada fins a fer-la trista i insignificant com un canari; elles, amb llurs maquinacions sòrdides, fan que les nebotetes no arribin ni a la pubertat, però el que atabalen, el que inutilitzen, el que converteixen en una cosa fluida i negreca com el seu de les rodes d'un carro, és el pobre cunyat, que les manté i els compra brillants a còpia de fer fumar fabricues, perquè cap home decent no és capaç de regalar-los una violeta.

Aquestes cunyades han arribat a fer la guita d'una manera tan solemne al pobre cunyat, que ja no és bo per res, i a les nits, quan no hi ha ningú en el golf miniatura, rellisca com una larva entre aquella selva tropical de fustetes i va donant cops de club a una piloteta desinflada que és la seva pròpia ànima.

JOSEF MARIA DE SAGARRA

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11
Tel. 11655

URODONAL

neteja la sang intoxicada per l'àcid úric

L'URODONAL és un bon preparat d'acció eficaç i el recomano amb freqüència.

DR. R. R. SUÑER
Catedràtic de Fisiologia de la Facultat de Medicina de Barcelona

GRÀFIC INDICADOR DELS LLOCS A ONT ES LOCALITZA EL REUMA

Hispano Suiza

Camions i Camionetes

No cal alarmar-se

Dimecres de la setmana passada, a La Noche, a primera pàgina, un telegrama donava la notícia que Lindbergh i la seva dona havien aterrat en algun lloc d'Alaska. Però el títol del telegrama deia «Alsàcia».

En descàrrec del diari alludit, hem de dir que accidents d'aquesta mena no sorprenen massa les persones coneixedores de la mecànica periodística. No és, per tant, justificat el que males llengües han suposat: que ara és En Màrius Aguilar qui redacta els títols dels telegrams.

Mostra de cordialitat

Les alludides persones coneixedores de la mecànica periodística ja saben que són els linotipistes qui tradueixen, generalment, les informacions que les agències trameten en castellà als diaris catalans.

Això, de vegades, dona lloc a facècies pintoresques. Per exemple, la de La Publicitat de l'altre dia, que publicava en castellà el discurs de Macià en fer lliurament de l'Estatut al cap del Govern, i en català la contestat d'aquest.

Aneu a saber si hi ha hagut persona de bona fe que s'ha cregut que les coses han anat realment així, a major llaor i glòria de la cordialitat.

El piquipon de Vilanova

Dia 14 d'abril. Proclamació de la República a Vilanova. L'alcalde revolucionari, que és l'actual, surt amb els companys de Consistori al balcó de l'Ajuntament, i fa un discurs, allusiu a l'acte que s'acabava de fer, al poble que està reunit a la Plaça, i acaba recomanant a la gent que es retirin, tot dient:

—...i, ara, aneu-vos-en tranquils, perquè nosaltres, els que estem davant de les autoritats del poble, ja cuidarem que no passi res...

Sessió municipal. L'alcalde conta que una de les dues Companyies que proveeixen d'aigua al poble, que té l'aigua molt dolenta, la depura, i diu:

—...perquè ara, amb l'aigua cloroformitada, ja no hi ha perill de res.

Una altra sessió municipal. Té la paraula l'alcalde relatant la visita que van fer ell i el regidor senyor Miró a les mines de captació de la mateixa Companyia d'aigua d'abans, i acaba, refermant el que ha dit:

—...i així, senyors, els ho puc ben assegurar, perquè el senyor Miró i jo hi vàrem ésser de cos present!

En el curs d'una sessió municipal i en un debat un xic acalorat, l'alcalde interrompt un regidor, dient-li:

—Faci el favor, senyor Bernat, de posar els peus sobre les is!

En una fàbrica ha pres mal una treballadora. S'ha fet un tall a la parpella. El metge ha tardat molt a anar a fer-li la primera cura. I, com és natural, l'alcalde ho censura en sessió, i comença dient:

—Com vostès sabran, hi ha hagut un accident en una fàbrica i ha resultat una treballadora amb un parvul partit...

Canvi del nom d'un carrer pel de Garcia Hernández. Descobriment oficial de la nova placa que duu el nou nom del carrer vell. L'alcalde fa un parlament allusiu a l'acte: recalcant les virtuts de Garcia Hernández, diu:

—Ell fou un dels pocs homes que han donat la vida per la llibertat de la pàtria, perquè, com tots sabeu, fou condemnat a la última pena de mort.

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS PATRICI ARNAU

VERDAGUER, CALLÍS, 3, 5 I 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

NOVETATS PER AL BANY I LA PLATJA

CAUTXÚ CATALÀ

CORTS CATALANES 615

Sucursals: Ronda de Sant Pere, núm. 12, i Passeig de Gràcia, núm. 127

TRAJOS PER A BANY BARNUÇOS CAMISES - PAIAMES SUETERS CINTURONS - ELASTICS MOCADORS MITJONS - MITGES PREUS BARATISSIMS

F. VEHILS VIDAL

32-Avinguda Portal de l'Angel-34
7, Plaça Universitat, 7

—El dia que bec no puc treballar. Hauré de deixar...

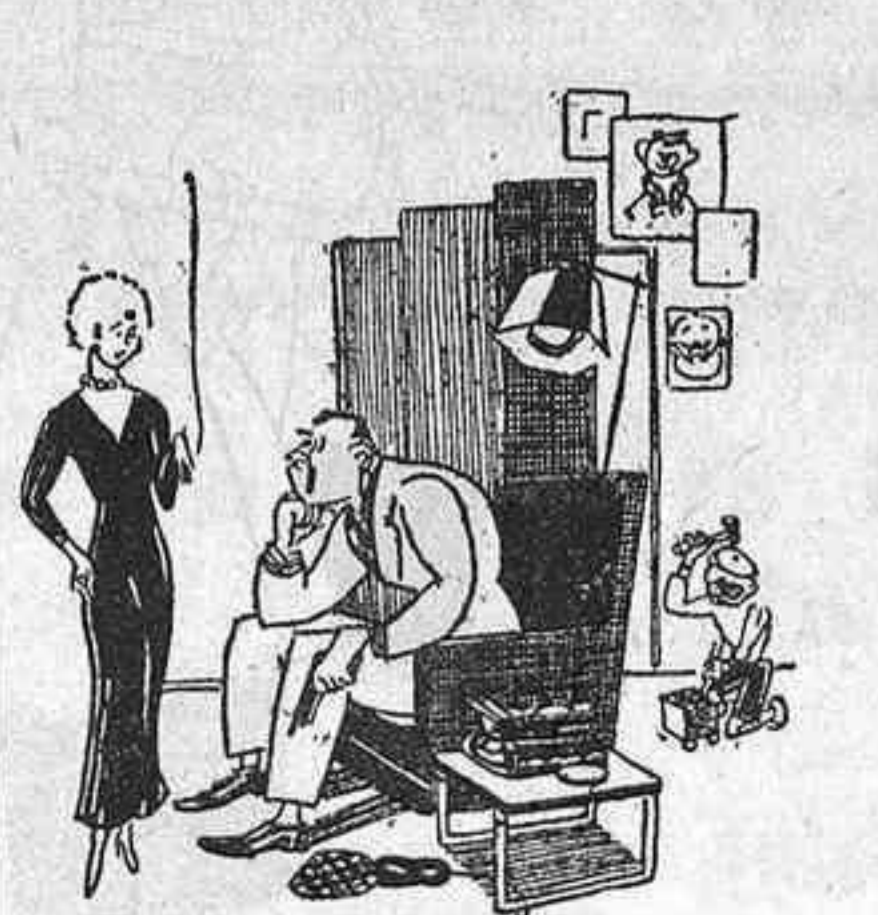
—Què, de beure?
—No, home; de treballar.

(O primero de Janeiro, Oporto)

—El que em sorprèn no és que descobreixin nous planetes, sinó que de seguida sapiguem com es diuen.

(Moustique, Charleroi)

El gangster. — Els temps són difícils. He provat tres cases de banca. Totes tres estaven tancades.

(Judge, Nova York)

Els centres catalanistes Barcelona-Palma en cinc hores

Un cop entri en vigor l'Estatut, és molt probable que les associacions polítiques catalanistes es converteixin, encara una mica més, en centres de partit. Bé ens cal tenir uns partits i aquests instruments de govern necessiten uns centres polítics. Però, tanmateix, seria una llàstima que les associacions catalanistes perdessin aquell punt de romàntic que fins ara han tingut. D'això, molt per sobre, anem a parlar.

En els bons temps del catalanisme militant, la cultura era el pretext per a la fundació de centres catalanistes. Si es pogués fer la història de l'actuació dels centenars d'associacions catalanistes que hi ha hagut a Catalunya, no ens costaria segurament de descobrir que un tant per cent molt elevat, que potser arriba al 99, es van limitar a conservar un respecte romàntic per la cultura i, per consegüent, no van fer cultura ni catalanisme. El catalanista de 1900 i 1910 sabia que la cultura era la porta per on havien entrat els privilegats del catalanisme. Per amor al catalanisme s'estudiava història, arqueologia, geologia o botànica, es feia teatre, música, s'organitzaven excursions, i es donava el cas que un dels grans promotors de l'excursionisme s'arruïnava per la causa de l'excursionisme, que era, en ell, la del patriotisme. Però aquest esforç d'una legió d'idealistes isolats, rares vegades va aconseguir fer escola i comptar amb el concurs de les associacions catalanistes. No obstant, cada societat catalanista, si no feia gran cosa a favor de la cultura i del catalanisme—llavors encara no s'havia inventat la frase «Catalunya endins»—, con-

servava, com he dit, la flama d'un romanticisme que creava un ambient propici als estudiosos. Cap als voltants de 1920—la data potser podríem precisar-la a partir de la mort d'En Prat de la Riba—, s'extingí el període dels historiadors i els arqueòlegs, i entrem de ple en el cambionisme, el període dels financers. Immediatament el catalanisme va baixar de to i va perdre perfum i qualitat. La generació del cambionisme, malgrat tota la Fundació Bernat Metge i la Bíblia, és inferior a la generació inspirada en el pratisme. En aquest temps, a partir de la mort d'En Prat, gairebé totes les associacions polítiques de caràcter catalanista eren adherides a la Lliga Regionalista, perquè no hi havia altre partit catalanista. L'obra catalanitzadora i educadora d'aquestes associacions del temps del cambionisme la podríem embolicar amb una fulla de bruc. Llur activitat es reduïa a fer eleccions, i com que no es feia obra cultural i d'educació política, per guanyar eleccions calia, a fora de Barcelona, comprar vots, molts vots, perquè uns quants nois de casa bona poguessin arribar a ésser diputats i regidors.

Aprovat l'Estatut, resultat en part el problema del catalanisme, les associacions de caràcter polític seran tan grises i tan ineficaces com les del temps de la Lliga si no les anima la flama d'un romanticisme cultural, més intens que el d'abans, com a base d'una acció política. I tot el que es faci sobre aquesta ficció, tard o d'hora serà destruït.

He vist bastant de prop l'actuació de dues societats famoses a tot Catalunya: el Círcol Literari—o millor dit: «Círculo Literario»—i Catalunya Vella, dos centres vigatans. El primer, tot dient-se literari, va donar una fornada de catalanistes; i el segon va fer moltes eleccions fins que la dictadura li va fer el favor de clausurar-lo. Catalunya Vella ha estat reedificada sobre fonaments nous, però no farà cap obra útil si no s'inspira en les idees d'En Lluís Nadal, el seu fundador. Seguint la política d'abans, dels temps que jo n'era secretari, arribarà, anant bé, a ésser un casino de senyors, però serà vençuda per qualsevol adversari encara que no tingui tanta tradició.

El Círcol Literari va renovar l'esperit de la ciutat de Vic. En els seus salons va refugiar-se el famós Esgart de Vic amb mossèn Verdaguera al davant. El Círcol va arribar a tenir una gran biblioteca amb incunables i tot, i un museu amb frontals romànics que varen passar al fons del Museu Episcopal. L'ambient del Círcol va permetre la restauració de Ripoll, la fundació del Museu Episcopal, la restauració del Temple Romà i la creació del Museu Lapidari. Segurament no hi havia en tot Catalunya una societat literària que hagués fet una obra tan important. En el meu temps l'ànima del Círcol era el poeta Serra i Campdellà.

En Serra va morir com havia de morir l'últim animador del Círcol, en un saló de la biblioteca, falcat de llibres. La generació següent es reia dels moltes del Círcol, però Catalunya Vella, creada per un home del Círcol, només va fer una obra: aclimatar les sardanes. Políticament, Vic deu molt més al Círcol que a Catalunya Vella. Els homes del Círcol varen escriure, varen fundar museus i varen fer una política educadora. Els homes de Catalunya Vella ja no escriviem, però «la casa» guanyava eleccions, matava porc cada any i tenia una sala de bacarà on molts hereus de Vic i de la Plana hi varen girar moltes mils pessetes. Políticament, des del punt de vista catalanista i cultural, l'obra realitzada per Catalunya Vella fins a la dictadura no té cap importància. Només pot gloriar-se d'haver evitat que governessin la ciutat els carlins.

Ara que ens acostem a l'usdefruit de l'Estatut, els partits polítics deuen reorganitzar els seus casinets locals. Doncs bé: si aquests casinets només han d'ésser un mecanisme electoral, al cap de deu anys el catalanisme i l'educació política del poble català hauran baixat una mica més de to, que ja és tot el que es pot dir. Val la pena que els partits polítics hi pensin una mica.

MANUEL BRUNET

Els qui amem parlar de viatges i excursions, en ponderar les belleses de Mallorca i constatar el deure que tothom, i principalment els catalans, tenim de conèixer-les, sovint ens trobem amb una resposta desconcertant.

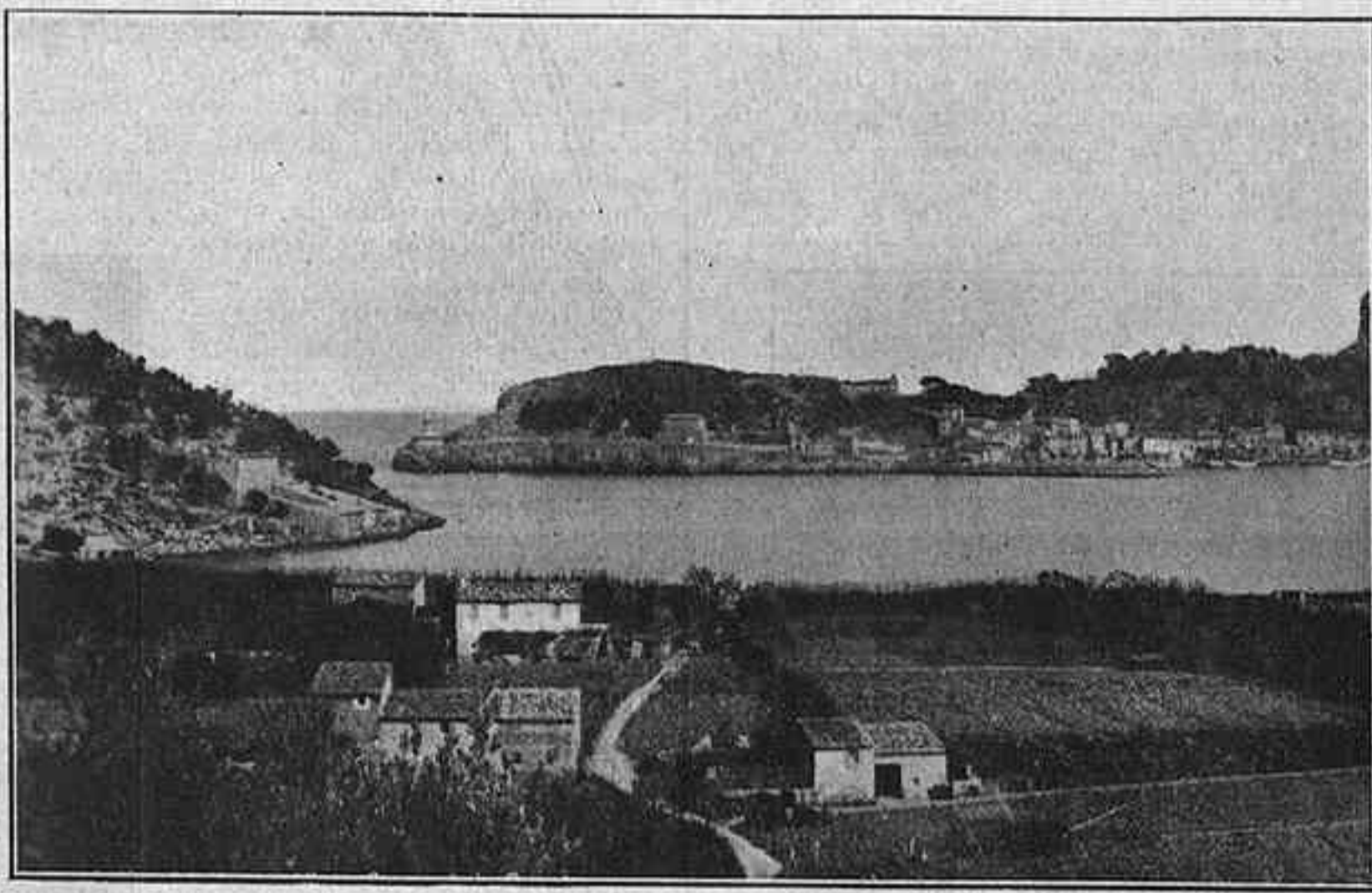
La gent, especialment les dones, té por de pendre el vaixell.

Si no fos més que l'aversió instintiva al gran misteri que és lliurar-se a l'element inconstant i fugisser, la temença podria ésser combatuda amb les reflexions. La mecà-

al vent el senyal de la Companyia esmentada.

No apareixen oposició d'interessos creats ni d'amor propi, resten, només, els avantatges. De Barcelona a Sòller hi ha noranta milles en una sola direcció. Una motonau moderna pot fer-les en quatre hores i mitja.

Del port de Sòller a la ciutat hi ha cinc quilòmetres, actualment servits per un tramvia que fa uns quinze viatges del matí al vespre. De Sòller a Palma hi ha 31 quilòmetres. Unificant les dues línies, un exprés

El port natural de Sòller

nica marítima ha progressat molt d'ençà que hom feia el viatge de Catalunya a les Balears amb vaixells de vela, que tenien l'hora i el dia d'arribar i fins la seguretat de les persones a mercè del vent; ja la travessia Barcelona-Palma no exigeix ja les divuit hores que hi posava el vapor de rodes *El Mallorquin*, tot i ésser a l'Espanya de 1835 el primer vapor que establia un servei regular. La línia que *El Mallorquin* inaugurava no ha tingut naufragis ni contratemps grossos.

Precisament, si la línia Barcelona-Palma no és desgraciada, ho han estat molt els vaixells que passen entre Mallorca i Menorca.

La nit del 25 de maig d'enguany, vivent encara el record de la pèrdua del *Général Chanzy*, naufragà *El Golea*, magnífica motonau de 4.000 tones que la Compagnie de Navigation Mixte estrenà a l'agost de 1929, per a la línia Port-Vendres-Alger. Es desorientà en mig de la boira davant de Cap-depera i encallà, perdent-se a poc a poc, malgrat tots els auxilis que un dia i altre li foren prodigats.

Es natural que els inconvenients de viatjar de nits resulten evitats, si la travessia Barcelona-Palma i viceversa és feta de dia, però llavors en neixen d'altres.

Sortint de Palma a les vuit del matí, hom fóra a l'altra a les sis de la tarda. A part de la molèstia de llevar-se massa de jorn, es perd un dia en el viatge perquè, arribant a boca de foc—a l'hivern, negra nit—, no és convenient visitar oficines ni magatzems.

Això fou un dels motius que decidiren l'establiment del viatge nocturn, fa vint anys, en discutir-se la Llei de Comunicacions Marítimes, a fi que l'arribada a bona hora permetés aprofitar el dia en afers.

Durant aquests vint anys, el problema derivat dels inconvenients alternatius del viatge nocturn i del viatge diürn, no ha tingut solució ni podia tenir-la. Avui la cosa és ben diferent i hom ja pot parlar d'un canvi en el servei que permetria anar de Barcelona a Palma en cinc hores. En l'avenir, el problema encara es simplificarà més.

Fins ara tot el mal neixia de la necessitat que el viatge durés deu hores.

Es veritat que la Companyia Transmediterrània podria destinar a la línia Barcelona-Palma dues motonaus i fer el viatge de dia amb vuit hores o vuit i mitja, però, a part que el viatge perdria el dia per al treball o la diversió, l'empresa tindria les mateixes despeses i no podria cobrar els bitllets tan cars com avui, ja que l'haver de donar llit justifica un sobrepreu. Per altra part el temps guanyat seria ben poc.

Fent-se el viatge de nit i estalviant les dues hores, el guany útil seria nul i àdhuc sobrevindria el perjudici de no poder dormir el necessari.

El problema no té desllorigador mentre el viatge de Barcelona a Palma es faci directament, car s'han de seguir 132 milles en tres direccions, ço que obliga a esmerçar un temps considerable.

La solució està a fer el viatge per Sòller. Temps enrera, quan actuava la Isleña Marítima amb capital gairebé tot de palmesans, aquests potser no haurien vingut bé del tot que Sòller es convertís en eix de la línia Barcelona-Palma. Els feia molta il·lusió veure al seu port els vaixells blancs que eren de nom i de fet «els cignes del Mediterrani» i saber que els deu milions de pessetes que valia la Isleña era un capital que treballava per a ells. Fins podien imaginar-se que aquells deu milions eren el llevat de la transformació de Mallorca en un país naviler com Noruega, on l'estalvi i sovint tot el capital de les ciutats i viles es condensa en vapors nombrosíssims que van per totes les mars conegudes fent treballar molts fills del país i bolcant damunt de tots el corn de l'abundància que és la navegació tal com Noruega la practica.

Aquesta esperança no era absurda, i la seva realització no hauria estat res de nou. La sumptuositat de Palma és un producte dels moments navilers de Mallorca, quan la seva aristocràcia, ben estrenua en la funció de mercaderia, derivava cap a l'Illa una bona part de la riquesa del Mediterrani i projectava la seva influència en les institucions directrius d'Europa, tals com l'Ordre de Malta, on es destaquen dos Grans Mestres mallorquins sense tenir darrera un Estat fort que els empenyís cap a les altures de la sobirania.

Avui, la Isleña està fusionada amb la Transmediterrània i els dos vaixells que fan el servei Barcelona-Palma són uns de tants en la flota de seixanta o setanta que donen

que sols es deturés una mica a Sòller aniria del peu del vaixell fins a Palma amb una hora i deixaria el viatger en un barri cèntric, on li fóra més còmoda l'arribada que no pas al port.

La literatura ha fet una obligació de contemplar la badia de Palma, des del pont del vaixell, en acostar-se a la ciutat, però aquesta contemplació pot fruit-se des del terrat del Castell de Bellver, amb més tranquil·litat i sense haver de perdre hores de dormir.

El viatge que vatem encara pot escurçar-se fent anar de Barcelona a Sòller un vaixell ràpid, com els que fan el servei pel Canal de la Mànega. Com que no trigaria sinó quatre hores, podria anar i tornar cada dia, amb més comoditat per als passatgers, que només necessitarien cinc hores per anar de Barcelona a Palma i amb millor servei postal que, per alguns casos, quedaria doblat.

Això, quant al present. Quant a l'avenir, s'està produint un fet que obligarà a utilitzar el port de Sòller perquè pugui servir de refugi i evitar desgràcies com la d'*El Golea*.

Els vapors francesos, per anar a l'Algèria des de Marsella o des de Port-Vendres, passen per entre Mallorca i Menorca perquè és el camí recte fins Alger. Per això es resignen als inconvenients del canal: mareig i fins perill, si jeu la boira. Una costa irregular com la de l'orient de Mallorca, on les badies i sorralles alternen amb els caps i les cingleres, és un perill per a les naus.

Avui no hi ha altre remei que passar-hi, perquè Alger és la capital de tots els serveis administratius i militars i fins comercials de l'Algèria. Però aquesta hegemonia va a la posta perquè Oran, situat en lloc estratègic del Mediterrani, creix en proporcions fora mesura i ja fa dos anys que el seu port ha passat davant del d'Alger. Fa cent anys, a l'arribada dels francesos, Alger tenia 40.000 habitants i Oran 5.000; avui en tenen 250.000 i 150.000, respectivament, i Oran ha triomfat en el ple llarguissim per a la designació del punt de sortida del ferrocarril trans-saharià. Quan aquesta via estigui en funcions, Oran serà un empori i atraurà un nombre de vaixells que li permetrà discutir a Gènova i Marsella la primàcia dels ports del Mediterrani.

Doncs bé; el camí de Marsella i Port-Vendres a Oran no passa davant de la costa oriental de Mallorca, sinó davant de l'occidental.

I el port de Sòller és l'únic port que ofereix garanties a l'occident de Mallorca.

Per a omplir aquestes funcions tan importants, el port de Sòller necessita algunes obres que l'adaptin a les necessitats del tràfic modern.

Fins ara, ha estat el port d'idilli que, darrera d'una boca de roquissars prominents, obre la conquilla perfectament arrodonida de les seves agües, síntesi de la gran conca d'or formada per les arbedes, les cases i les serres de la vall. Els sollerics aconseguen la construcció d'un moll que arrenca del roquissar septentrional de la boca i abriga una part de la badia sense desfigurar-li el fons.

Avançant i ampliant la construcció d'aquest moll, quedaria al seu redós una dàrsena prou ampla i fonda, on podrien atracar bé i de pressa les naus de la línia Barcelona-Palma.

Paral·lela a l'obra de l'Estat, l'utilitatge del port necessitaria algunes despeses per part dels sollerics. Aquest mateix estiu la terrible sequera endurada per tot el nostre país, s'accentuà a Mallorca, sempre escassa d'aigua, i l'Ajuntament de Sòller ha hagut de cercar noves fonts que asseguressin el consum dels habitants del barri marítim i el subministre als vaixells que entressin al port. El mateix haurà de fer en altres necessitats del port. Que ho sabrà fer n'és garantia el que ha pogut fer fins ara.

Els sollerics han establert una emigració aciençada que els permet guanyar diners per tots els països sense perdre contacte amb la ciutat nadiua, a la qual tornen amb l'esperit d'empresa adquirint lliuint entre les races més competents.

Del seu arriscament i esperit de cooperació parla ben fort el ferrocarril inaugurat en 1912, el qual en les set hores del trajecte fins a Palma té tretze túnels—un d'ells de tres quilòmetres—, diversos ponts i un viaducte de vint metres d'alçada.

Coses semblants podem esperar de l'actuació dels sollerics envers llur port, fins a fer possible que sigui l'eix del viatge Barcelona-Palma amb una gran economia de temps i un augment de comoditats.

MIQUEL CAPDEVILA

Mirant a fora

Demandar no costa res

Les males llengües internacionals fan córrer que les conversacions entre Mussolini, Briining i Curtius han versat sobre les condicions sota les quals Itàlia i Alemanya estarien disposades a subscriure al desarmament general.

Quant a Alemanya, pretendria les següents reivindicacions: a) supressió del corredor de Dantzig; b) restitució al Reich de les colònies alemanyes actualment posades sota mandats anglesos i francesos.

Quant a Itàlia, Mussolini reclamaria les colònies necessàries per absorbir una sobrepoblació abundant. Fins s'arriba a dir que Itàlia faria valer davant la Societat de les Nacions la situació anormal de França, país de població deficitària, i per tant insuficient per assegurar no sols l'exploració de les vastes colònies que posseeix, sinó àdhuc del propi territori.

Però tot això sembla una mica exagerat.

Assimilació

La Societat de les Nacions estén el seu radi d'acció, de la qual cosa no cal sinó felicitar-se. L'organisme de Ginebra s'interessa per totes les professions femenines, i darrerament ha vingut a ocupar-se de les «artistes» de càfè-concert.

Els encarregats de la delicada qüestió de l'enquesta sobre aquesta professió, gent greu i escrupolosa, s'han trobat amb dificultats per definir la «atenció» de certes professions i assignar entre elles separacions ben determinades. Segurament, les greus persones de la S. de N. han rebut, en el curs de llur enquesta, moltes sorpreses, la menor de les quals no ha estat pas la de saber que en certs països de l'Europa oriental les «artistes» de càfè-concert, encara avui, són sotmeses a una visita peridica que els països occidentals reserven a certes professionals.

El truc de Henderson

Mr. Henderson, ministre d'Afers estrangers de la Gran Bretanya, té horror al piano. A la mateixa casa on vivia a Londres, tenia una veïna que tocava furiosament tots els vespres i no deixava reposar el ministre. Aquest s'informà de la seva veïna.

—Es una dona malcarada, que li agrada fer la guitza a la gent—li van dir.

Henderson llavors anà a trobar-la.

—Senyora—va dir-li—, tenim un veï que dorm fins a migdia, perquè tarda molt a adormir-se, la nit. M'ha encarregat que us remerciés del favor que li feu, ja que amb la vostra música li és més suportable l'insomni.

La veïna no respongué res, però des de l'endemà es posà a tocar el piano els matins.

—Ara anem bé—deia Henderson explicant-ho—, perquè, com tothom sap, tinc costum de llevar-me a punta de dia i sortir a passejar de seguida.

Qui substituirà Chaplin?

A Juan-les-Pins estaven molt orgullosos de poder ensenyar el famós Chaplin estirat cada dia un parell d'hores a la platja. La resta del temps era assallat per milers de banystes d'ambdós sexes, estilògrafa i àlbum en mà, i no s'acomentaven pas d'una simple firma, sinó que pel cap baix volien que Chaplin els dibuixés els famosos sabots i el famós bastó.

Però d'ençà que Chaplin ha tornat a París, la desolació regna a Juan-les-Pins, a la platja on cada banysta té el seu quadret de sorra marcat i numerat, encarregat per les agències.

Juan-les-Pins busca una vedette que sigui l'atracció del que queda de temporada. Li prometen cada dia dos metres quadrats de sorra, dos metres cúbics d'oxigen i alguns gendarmes per contenir la multitud de tafaners.

A Còrsega

«Aviso el públic que prohibeix la circulació dels cotxes Orlandini i fills, de Propriano, per una qüestió que em concerneix personalment. Espero que els viatgers obriran els ulls i pararan compte en el que podria passar pel camí. Perill de mort.»

Aquest text, publicat en els diaris de Còrsega, ha sortit del bandit Bartoli, que si no és tan cèlebre com Spada, poc se'n falta. El bo del cas és, però, que els diaris de Còrsega han publicat la carta transcrita, tan respectuosament com si es tractés d'una nota oficiosa de la prefectura.

El món dels diaris

Coudy, un dels directors de Le Petit Parisien, ha passat alguns dies de vacances al castell que a la Turenna té François Coty, director-propietari de Le Figaro i de L'Ami du Peuple.

Es diu que Coudy, que presideix els desdins del diari francès de major tiratge, es voldria emancipar de la tutela de les Messageries Hachette, que reparteixen el paper, i de l'Agència Havas, que reparteix la publicitat.

Le Petit Parisien ja ha trencat amb els altres «grans», que són Le Journal, Le Matin, Le Petit Journal i L'Echo de Paris (que cada dia és menys «gran»).

Aquests darrers estan neguitosos. Què prepara la parella Coty-Coudy? Corren rumors que Le Figaro englobaria Excelsior, que Le Petit Parisien es posaria a quinze cèntims en comptes de vint-i-cinc. Coty i Coudy muntarien una missatgeria per competir amb Hachette i una agència de publicitat per competir amb Havas.

Hispano Suiza
Automòbils
20 CV-46 CV

CARISERIA
FITÓ
BARCELONA

NOVETATS EN CAMISES
Janme I, 11
Telèf. 11655

AFISA
Laietana, 18, pral., B
Director
Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Contribució industrial territorial, utilitats

Expedients de protecció de l'Estat

Representant especial a MADRID

RAMBLA DEL CENTRE, 33-PASSATGE BACARDI, 2

J. ROCA
JOIER

AL MARGE D'UNES REPRESSES

Literatura i cinema

L'atzar de les represse, que alguna vegada acusa un estrany afèbliment de l'instint auto-rebentista de les nostres empreses, m'ha permès de veure en una mateixa sessió dos films interessants, típics podríem dir-ne, en la història del cinema. Eren *El Món Perdut*, adaptació de la novel·la de Conan Doyle, i *El que rep la bufetada*, tret de la comèdia d'Andréieff que va donar a conèixer als barcelonins la companyia Pitoëff a la seva vinguda a Barcelona.

La primera em va permetre admirar de nou la traça pacient del professor que construí les figures dels dinosaures i altres besties prehistòriques i va donar-los els moviments lleugerament encarrats i grotescos, però així i tot, impressionants. Això sense menysprear el treball de Wallace Beery i Lewis Stone, que sempre és agradable de veure.

L'altra pel·lícula, vella de set o vuit anys, pel cap baix, té el valor anecdòtic d'ésser una de les primeres (recordem també *El Vanitós*, que no crec que mai hagi estat represa, tot i ésser ben interessant) en les quals treballaven, sense categoria de stars, John Gilbert i Norma Shearer. Un John Gilbert sense bigoti i una Norma més plena i més estràbica que en les seves darreres creacions. Però el que mereix més els honors de la represa d'aquesta pel·lícula és el treball de Lon Chaney, que ja aleshores era el mestre de la gesticulació facial i que trobava en la trama d'aquesta obra un ample camp per a lluir les seves facultats melodramàtiques. També cal anotar detalls tan reeixits com les pantomimes dels passatges i alguns primers plans molt intensos que em fan plànyer encara més que en l'època de l'estrena d'aquella pel·lícula hom no hagués adquirit encara el costum d'esmentar el nom del director.

Aquests dos films m'han fet pensar una vegada més en les relacions i correspondències que acusen entre ells el cinema i la literatura. Generalment la influència que els films reben de l'obra escrita es limita a l'argument i a algun detall dels que els sobrealistes en dirien puerfetes. La trama és modificada, adaptada a les exigències de la pantalla, de la seva tècnica sempre renovada, i de les preteses impositives del públic. Així veiem que en *El Món Perdut* ha estat afegit a l'argument de Conan Doyle una noia que té per única missió crear la nota èrica —imprescindible, segons els *produceurs* americans—; i que el record de l'excursió dels savis es transforma d'una manera un xic inversemblant, d'una

mena d'ocell de tres metres (el pterodàctil) en un llargandaix de trenta, el brontosauri. Això ens permet, en canvi, d'assistir a unes escenes bastant bones del pànic a Londres. *El que rep la bufetada* acusa una fidelitat molt menor envers el seu original literari. El fet d'ésser aquesta una obra teatral en la qual per força hom sintetitza les

Norma Shearer

coses i insinua els esdeveniments que fugen de la quarta dimensió de l'escenari (el temps), permet a l'argumentista de fer esmenes, addicions i supressions que canvien extraordinàriament el pensament d'Andréieff. El personatge tan interessant de Sinida, la domadora, un dels cabdals de la comèdia, és suprimit totalment. Hom identifica amb el noble que vol comprar legalment a l'*écuyère* l'home que va trair científicament i conjugalment al «que rep la bufetada». I el final, per donar gust ensenya al talent tràgic de Lon Chaney i als gustos d'acabament felix del públic de tot el món, és totalment falsejat amb intervenció d'un lleó ferotge i justicier.

De vegades aquesta recepció de la influència literària en el cinema produeix una recreació que és una nova obra, amarrada de l'esperit de l'original. Un magnífic exemple n'és *El Ventall de Lady Windermere*, repès aquests dies, en el qual el talent de Lubitsch ha sabut donar una forma perfectament cinematogràfica a l'obra de Wilde.

No cal detallar, tampoc, la influència que el cinema exerceix, ja fa uns quants anys, damunt la literatura. La plàstica de les imatges, la possibilitat de realització de totes les fantasies, adhoc dels somnis més absurds, el ritme savi i musical de les escenes, ha canviat la tècnica de la novel·la i li ha obert un ample camp de possibilitats, tot influint igualment damunt la poesia. I encara tot just comencem a notar aquesta influència. Perquè cal esperar que films com *Allèluia* i *Sous les toits de Paris* (també repesos en aquests darrers dies), que són, al meu parer, les dues creacions més originals del cinema sonor i que deuen tan poc, ambdues, a la literatura, exerciran una empremta notable damunt l'estil de novel·listes i poetes.

Ara només em mancava esmentar una darrera influència de la literatura *contra* el cinema. És aquella plaga indefugible que ha estat coneguda durant molts anys pel nom de *redactor de títols* i que el cinema sonor comença a bandejar. En les dues pel·lícules que he comentat primerament, i particularment en la de Lon Chaney, els rètols són unes filigranes d'idiota filosòfica i d'inoportunitat constant. Un film que es passaria amb la quarta part dels rètols i que guanyaria aleshores un cent per cent en intensitat, esdevé, gràcies a la contínua intervenció de la literatura, d'una ridícula grandiloqüència. Sembla mentida que poguéssim empassar-nos, tots aquests anys, tants quilòmetres de celuloide plens d'aquests tòpics tromats i d'aquesta genialitat de literat a sou que —cas sovintejador— no sap escriure.

RAFAEL TASIS I MARCA

El primer pla PANORAMA

En el número passat ens referíem, tot parlant de les diverses estilitzacions a les quals el cinema sotmet la realitat, als canvis constants de distància focal que crea una escala de dimensions d'una gran puixança expressiva. Des de la visió panoràmica més extensa a la reducció màxima del camp visual, aquests canvis de distància focal són l'essència mateixa del cinema, el que dona no sols amenitat al film, sinó el que procura ensenya la veritable intel·ligència artística de les obres.

Com hem pogut assegurar-nos en tot veient films d'avant-guerra en sessions especials de cinema, el film primitiu estava integrat per escenes tallades totes elles en una mateixa escala. Això donava a les obres una forma teatral que no compensava en aquell temps cap de les més últimes innovacions cinematogràfiques. No obstant, aleshores ja els canvis constants de lloc indicaven la ruta a seguir per constituir el cinema en independència envers el teatre. Amb tot, per freqüents que fossin aquells canvis —que no ho eren gaire—, això no creava sinó una diferència de quantitat, i de cap de les maneres de qualitat, entre cinema i teatre. Tot al més el cinema imitava malament l'art de l'escena, per tal com, per altra banda, no havia trobat encara el geni de la veritable pantomina.

El primer pla ha estat pel cinema l'àncora de salvació. Com totes les grans descobertes, el seu principi és tan simplíssim, com nombroses són les seves aplicacions. D. W. Griffith l'inventà i, el que és més, l'inventà amb una perfecta consciència del seu valor i de la seva significació. Comprèn que en un art que recolla quasi integralment en una visió ordenada d'imatges, era de primera importància intensificar, accentuar, certes imatges particularment significatives, a la manera com el músic escriu fortíssim el motiu que li importa d'imposar d'una manera preferent a l'auditor.

El primer pla retalla les coses, isola l'objecte, el rostre, el gest capital, ensenya que disposant de tota la dimensió normal de la pantalla, sotmet aquestes mateixes imatges a una ampliació que les imposa amb puixança redoblada a la nostra atenció.

El primer pla no fou pas rebut d'una manera convincent pel públic. Ara que estem tan avetsats a ell, no podem capir l'estupor que acompanya l'aparició dels primers plans sistemàticament introduïts en els seus grans films per D. W. Griffith. El gran director estava massa segur del seu triomf per procedir amb restriccions sobre aquest punt.

L'afer Dreiser=Sternberg

Pocs números enrera d'èrem nota de l'afer Dreiser-Sternberg, respecte la filmació pel segon de la novel·la del primer, *Una tragèdia americana*. Era la primera vegada que Dreiser consentia a deixar filmar una obra seva. Poiser la quantitat fabulosa oferta

Theodor Dreiser

(s'ha parlat de 200.000 dòlars) el féu decantar.

Però, vist el film, no li ha agradat. Ha acudit als tribunals, ha remogut amistats, opinió pública, adhoc la Casa Blanca. Entre els americans coneguts que han sostingut Dreiser, es troba Moomy, president de la General Motors, el qual ha declarat: «El llibre m'ha fet pensar. El film, no.»

L'heroi de l'obra, Clyde, és un xicot feble sense maldat. En el film, Clyde és un malvat. De més a més, tot de detalls aixequen la indignació de Dreiser, que en el llibre descriu amb realisme, amb el detallisme bon tros fatigats dels novel·listes americans contemporanis, el procés de Clyde. En el film, el procés segueix una marxa que no té res

sinó un mitjà radical, però el principi del primer pla està latent d'una manera constant en tot film intel·ligent. El pla dit americà és el que pren les figures fins a la cintura. Hi ha tots els intermedis imaginables entre uns i altres. Determinar-los és el gran afer del bon director, que ha de tenir en compte la bona visualitat i les necessitats del muntatge, necessitats imposades per la significació dramàtica.

Un primer pla de Greta Garbo

La interpolació dels primers plans estableix, doncs, una escala d'intensitats dramàtiques que el bon públic copsa perfectament, sense que tracti de raonar-ne els motius.

Si els pintors primitius i escultors medievals molts cops feien figurar les persones divines amb un tamany més gran que la resta de les figures, és perquè, no disposant sinó de la matèria per a expressar-se, havien de resoldre en una qüestió d'escala una cosa que pertany al domini dels valors espirituals. El que pel vulgar és una simple manca de perspectiva, es revela, als ulls intel·ligents, com la utilització d'una nova perspectiva d'indole estrictament moral. Els primers plans, en llur doble rol d'augmentar i d'isolar, realitzen en el cinema la mateixa funció.

Hi ha exemples remarcables de primers plans. Perquè n'hem parlat altres vegades avui no insistim recordant els d'*Albada* i de *La dona marcada*. Exemples, tothom en pot recordar d'acord amb la seva experiència cinematogràfica.

Ara el cinema sonor ha d'utilitzar el mateix mitjà. Els primers plans sonors han d'ésser en intensitat el que els plans visuals són en dimensions. El problema tècnic dels plans acústics està ja resolt. Dominem satisfactoriament la matèria i ara no cap sinó treballar-la conscientment.

J. PALAU

El nou film de Van Dyke

Ara llegim que Van Dyke ha fet encara un altre film sobre una història de les illes del Pacífic, un film en el qual, com en *Ombres blanques*, els paisatges són els millors actors. Fent-los costat, un blanc i una indígena colpejats d'un amor impossible, l'atmosfera tènida i dissolvent exercint la seva nefasta influència sobre el caràcter del blanc...

El títol original d'aquest film és *No es trobaran mai tots dos*, èl·lipse dels famosos versos de Rudyard Kipling: «L'Orient és l'Orient i l'Occident és l'Occident, i tots dos no es trobaran mai.»

El pla quinquennal al cinema

El pla quinquennal soviètic preveu un augment considerable del nombre sales de darrers, des de 389 que n'hi havia en 1928, han arribat en 1929 a 3.873. Segons el pla quinquennal, n'hi haurà 10.000 aquest any i 22.368 en 1933. A més a més, les sales de poble, que eren 68 en 1925, i 1.114 en 1929, han d'arribar a 2.000 aquest any i a 9.600 en 1933. I encara, també dintre dos anys, han de quedar instal·lats 1.500 aparells automàtics de cinema-ràdio.

Al mateix temps, els Soviets preparen un gran nombre de films educatius, destinats principalment a les classes agrícoles. Alguns títols: *La campanya de la sega*, *La importància de l'avicultura*, *Empreu llavors seleccionades*, etc. D'altres films agrícoles són encaminats a demostrar l'avantatge del cultiu en gran sobre el cultiu en petit: així, *La cooperativa bessarabiana* mostra com els homes de Budenny, des de la desmobilització, organitzaren una explotació comunal a la qual s'adheriren milers de pagesos dels voltants, augmentant les superfícies sembrades alhora que el rendiment, gràcies a les màquines i els adobs.

La substituta de Clara Bow

Ja sabem que per raons de salut, Clara Bow, la cèlebre *flapper* de la Paramount, ha renunciat al cinema d'una manera, sembla, categòrica. El treball tan personal de la deliciosa protagonista de *Fidel a la marina* i tantes altres produccions que tothom recorda de grat, sembla difícil de tenir un equivalent amb el qual pugui aparellar-se, però sembla que una de les noves stars que ascendeixen ràpidament en el cel de Califòrnia reuneix prou caràcter per poder, al dir dels seus directors, substituir Clara. És diu Sylvia Sidney.

Sylvia Sidney no té sinó vint anys. Ha estat artista de music-hall i s'ha revelat de

Sylvia Sidney

cop i volta en el ja famós film *City Streets*, que no s'ha de confondre amb el film de King Vidor *Street scenes*.

A més a més d'aquest film, ha treballat també amb Sternberg en la seva darrera obra: *Una tragèdia americana*.

No volen badocs

Samuel Goldwyn, el gerent suprem dels Artistes Associats, ha anunciat que des d'ara tots els seus *studios* seran tancats a totes les persones que no prenguin part en la filmació. L'excessiva tolerància que regna en aquest punt —els films essent rodats a la vista de tothom— té, segons el famós empresari, els seus inconvenients.

«És una cosa lamentable —diu Samuel Goldwyn— que, tot filmant una producció, qualsevol persona pugui ésser testimoni de tota innovació introduïda pels directors en el curs de llur treball, i que aquesta innovació passi al domini públic i sigui copiada pel que ho vulgui fer, abans que el film original, moltes vegades una obra important, hagi arribat a estrenar-se.»

«Per afegidura, tothom opina i tothom vol discutir, els directors s'impressionen pel que senten dir i la producció es retarda enormement, esmerçant temps i diners en temptatives suggerides pel primer vingut.»

Els projectes de Chaplin

Són nou: *Hamlet*, el seu argument preferit; *Napoleó*, gran film històric amb Raquel Meller com a protagonista femenina; *La mort de Charlot*, on el pobre vagabund seria mort per un rival sortós; una continuació de *Les llums de la ciutat*; *Charlot i la pròxima guerra*, film dintre el gènere de *Charlot a les trinxeres*; *Charlot no tem les caixes grosses*, film de sis cents metres a la seva antiga manera, i tres films parlants, dels quals Chaplin només seria el director.

FUMEU PAPER

CARLETS d'Olot

paper català per excel·lència; el millor que tenim a casa nostra

Gabinet ortopèdic

HERNIUS
Salvacio
de l'hernia

ARAGÓ, 277, ENTRESOL, 2.ª DE 10 A 11 DE 4 A 7

TELÈFON 76850 - BARCELONA

Conservi la pell sana, neta, jove, fresca i gemada
Afaiti's depressa, amb higiene, simplement
Això ho aconseguirà
amb la

PASTA
NIX

EL TEATRE

Sarah Bernhardt

A la col·lecció que edita la *Nouvelle Revue Française* amb el títol d'*Els contemporanis vistos de prop*, G.-J. Geller ha publicat un volum dedicat a la vida de Sarah Bernhardt.

G.-J. Geller ens ha donat la primera biografia completa de la gran tràgica i, certament, amb una mirada força menys desencisada i un sentiment força més pietós i amable que aquells amb els quals Paul Morand en el seu 1900 ens donava una ràpida i cruel visió de la gran actriu en el bo i millor de la seva glòria, quan partia pel seu cinquè viatge als Estats Units, sota la llum que menys tenia d'afavorir-la als nostres ulls.

Amb allò, Paul Morand no feia més que anar-se treballant l'èxit, retrè homenatge a la comuna mentalitat de la nostra època que, com totes les que s'han succeït en la vida de la humanitat, està tan i tan convençuda dels seus propis progressos, que no deu a ningú més sinó a ella, i de la seva incommensurable superioritat sobre les immediates anteriors, a les quals resulta tan de bon to el considerar, si no amb un absolut menyspreu, sí amb un cert somriure de commiseració.

En bona part és justificable aquesta actitud del nostre temps envers els que no fa gaire que ens han precedit. Dels nostres contemporanis, aquells que no han viscut personalment aquells anys i són mancats d'aquella noció que anomenaríem perspectiva temporal, se'n burllen amb veritable ferocitat, i aquells que no hi eren no tenen cap inconvenient en imitar-los per no quedar endarrerits. El ridícul sota el qual veiem l'heroisme d'un raid automobilístic a 20 quilòmetres per hora, la veneració meravellada amb què eren esguardats els primers assaigs per la conquesta de les adquisicions mecàniques en mig de les quals ens movem avui amb tanta llibertat, contribueixen força a considerar-nos ben superiors a tota aquella gent. Pensem només en les tempestes d'hielitat amb què són acollides les projeccions de films d'avantguarda, i ens podem fer càrrec de l'actitud de la nostra època davant la seva antecessora, de la qual ha sortit, a la qual deu tantes coses, i dins la qual hi havia alguna cosa més que això que ara és l'únic que en veiem. Podem pensar també en el Paul Morand de 1900; com ens trobarà ridícul i puerils a nosaltres mateixos!

Geller ens diu ell mateix, en un petit prefaci al seu llibre, que no ha conegut directament Sarah Bernhardt. Escrita la seva biografia exclusivament a base de documentació i d'interpel·lacions personals, vius encara molts amics i familiars de l'artista, pels miraments que han de guardar-se a la seva memòria, per la delicadesa d'alguns extrems en els quals no ha pogut insistir i per les particulars conveniències dels interessats que han fet que, ara per ara, continuïn inacessibles bones fonts d'informació, no cal dir que l'autor s'ha trobat amb múltiples dificultats en la seva feina. Malgrat tot, G.-J. Geller ens ha pogut posar al davant d'una manera vivíssima i feliç tot el curs de la vida d'aquella inquieta, original i curiosa figura que representava d'una manera tan completa aquella època que avui ens sembla tan lluny ja; d'aquella actriu per excel·lència que no deixà l'escena fins als setanta nou anys, tres mesos abans de la seva mort.

Tot el llibre està farcit d'anècdotes. La tempesta de la vida de Sarah és de pensar que n'ha d'ofrir una abundantíssima collita. Des d'aquelles que només són senzillament sentimentals o emocionades, fins a les francament còmiques o les decididament tràgiques.

Quan, en 1859, la mare de Sarah, em-

parentada amb gent més o menys important i de representació en la societat, va convocar un consell de família per decidir el destí de la seva filla, que ja tenia quinze anys i era qüestionat de fer un pensament, Sarah es mostrava tossudament decidida a ingressar en religió, cosa que, per altra banda, hom no considerava més que com a rebequeria de criatura.

El consell de família es descabdellava

Sarah Bernhardt

amb gran avalot i sense poder arribar a entendre's. Sarah n'era testimoni amb un posat d'absència com si de tothom es tractés menys d'ella.

Un parent dels més immediats es queixa d'haver d'amoïnarse d'aquesta manera per l'esdevenidor d'una criatura que ni sembla tenir ella mateixa cap interès, l'altre diu que bé podrà trobar un bon partit, encara que llejtota i esprimatxada, amb els cent mil francs que havia heretat del seu pare, etc.

La discussió segueix sense senyal d'acabar-se. El duc de Morny, que assistia a la reunió, cansat de tanta cridoria sense resultat, s'aixeca per anar-se'n, però perquè no sigui dit que ell no hi ha volgut també dir la seva, deixa anar, sense amoïnarse massa:

—Sabeu què se'n pot fer d'aquesta criatura? Portar-la al Conservatori.

Aquesta frase, llençada sense cap convicció, és el que va determinar el camí que tenia de seguir Sarah. En ésser fora Morny, la discussió continuà, però hom acabà posant-se d'acord: La petita Rosina-Sara seria actriu.

El duc de Morny, en saber l'èxit que havia aconseguit la seva proposició, no tingué altre remei que posar en joc la seva influència per tal que Sarah pogués entrar al Conservatori. Un cop convençut tothom, el director del Conservatori, que era llavors el músic Auber, va quedar un matí per rebre la futura actriu.

—Veïam, veïam, petita: ja tens força ganes d'entrar al teatre?

—Oh, no, senyor, no! — li va ésser contestat de seguida.

Quan la reposició d'*Hernani*, en 1877, aquest vell *coctin* que era Víctor Hugo, va escriure a Sarah aquesta carta: «Senyora, heu estat gran i encisadora; m'heu emocionat; a mi, el vell batallador, i un moment, quan el públic enternit i encisat us aplaudia, he plorat. Aquesta llàgrima que heu fet caure dels meus ulls, és vostra i la poso als vostres peus.» La llàgrima de Víctor Hugo era un diamant tallat en forma de gota, suspès d'un braçat.

En 1880, Sarah, valenta i decidida, sense espantar-se del fracàs de la seva gran antecessora, Rachel, l'única actriu que abans d'ella s'havia atrevit a exhibir-se davant el públic americà, i que no va recollir altra cosa sinó humiliacions i indiferència, es va embarcar a la conquesta del monstre ianqui.

Començà la seva temporada amb *Aérienne Lecouvreur*, obra en la qual passa tot el primer acte sense que l'actriu principal es presenti en escena. El públic, que havia pagat deu dòlars per butaca, no es podia conformar amb allò que li semblava una estafada, i protestava iradament reclamant que li tornessin els quarts.

Intervé Jarret — el manager — i arriba a convèncer el públic que s'estigui quiet, que allò no és una estafada, sinó que és l'obra tal com està escrita, que Sarah ja sortirà. I Sarah sortí, i malgrat l'atmosfera hostil que hi havia, s'apoderà dels espectadors. En arribar al cinquè acte, tots els triomfs obtinguts per Sarah a Europa quedaren eclipsats.

Esperada a la sortida, l'actriu amb prou feines pogué arribar a l'hotel, de tanta gent com l'aclamava, i s'hagué de passar bona part de la nit escoltant una espècie de serenada que, cridant com uns desesperats al davant de l'hotel, els americans li dedicaven: «Good night, Sarah! Good night, Sarah! Good night!...»

LES TEMPORADES
La d'ara i la vinent

Res de Poliorama, res de Barcelona. Les companyies castellanes de vers que normalment actuaven a Barcelona durant les temporades d'estiu, aquest any no ens han visitat. Al Barcelona hi va caure una companyia valenciana que s'hi ha defensat fins ara. Després d'aquesta, heus ací que s'hi installa un conglomerat, fet a base de números de varietés, disposat a actuar-hi mentre la gent hi presti atenció. Al Poliorama passa exactament el mateix. Tots els estius hi feia temporada llarga la companyia Sepúlveda-Mora. Després d'aquesta n'hi anaven d'altres. Aquest any, han hagut de fer com al Barcelona, deixar el lloc a les varietés.

Resturrecció d'aquest gènere? No. Al contrari. Revifalla i res més. Les varietés travessen una crisi aguda, que ja ve d'anys; que ve de després de la guerra i d'ençà que hom va suprimir el joc als music-halls. Des d'aleshores que els números de varietés i les cupletistes i els duetos van a tomballons.

Als grans èxits, als grans sous, al prestigi d'aquella, n'ha succeït una altra de *purée noire*, la qual s'accentua, cada dia que passa.

De les cupletistes a penes si se'n resa paraula. Dels duetos, ningú no se'n recorda. Molts d'ells han plegat el ram i s'han dedicat a altres tasques menys remunerades, però més segures.

I tots els artistes del gènere que s'escampaven durant l'any pels pobles forans, i actuaven als cinemes en combinació amb el programa de pel·lícules diumenge, avui no es poden moure de Barcelona, per la senzillera raó que el cinema, més o menys sonor, els ha pres el lloc.

Heus ací els fets. Així com els artistes de varietés s'adonen que sortir a actuar pels pobles constitueix una aventura d'ordre problemàtic, de la qual poden sortir amb les mans al cap i no s'hi arriessen, conformant-se amb romandre a Barcelona, a l'ombra d'algun teatre momentàniament desemparrat, les companyies de teatre, castellanes i catalanes, ni a això s'atreveixen.

La d'En Santpere, una de les formacions més acreditades, es defensa com pot, per aquests pobles de Déu seguint festes majors i emparant-se del vell repertori picaresc de la casa.

La de la Maria Vila i En Pius Daví fa igualment. Ni ací ni a fora, troben el calli necessari; el calli que trobaven les altres temporades, el qual els permetia d'actuar en ple èxit.

Aquest any les circumstàncies els són desfavorables. Van pels pobles i es troben que als públics els interessa molt més el problema de l'Estatut i, en general, les coses de la política, que les representacions teatrals.

El poble, almenys momentàniament, es troba allunyat de tota mena d'escenaris, si no és en aquells en els quals actua el mateix en qualitat d'actor.

Res del que puguin fer els artistes li interessa gens ni mica. Cal que tant els actors com els equips de varietés capegin com puguin el temporal, en espera de temps millors. Qui sap si d'ací a la inauguració de les temporades de tardor les circumstàncies hauran canviat i, tant els uns com els altres, podran reprendre llurs tasques amb més optimisme que no ara.

Malgrat això, sembla que la temporada pròxima ja es comença a perfilar.

Al Romea, l'empresa Fernández Burgas es disposa a continuar l'exploració de les comèdies d'importació estrangera, com les

estrangeres millor, creguda que han de tornar a ensopegar amb un segon *Procés de Mary Dugan*. La qual cosa dona a entendre, si més no, la poca o gens de confiança que tenen en les obres autòctones. Tot i això, hom diu que tenen en cartera una obra del company Sagarra, per a estrenar a començaments de la temporada.

Però una flor no fa estiu. Una obra d'En

Josep Santpere

Sagarra no és tot el teatre català. N'és solament un aspecte. I probablement i escudant-se en el prestigi del nom citat, la companyia o l'empresa del Romea té el projecte de col·locar-nos un seguit d'obres d'importació estrangera, de qualitat més o menys discutible, i l'èxit de les quals pot ésser guanyat a base de reclamar.

La trajectòria del teatre Romea sembla que serà la continuació de la que va seguir les temporades anteriors.

A Novetats, on impera una llei de rutina, i tot i que, a hores d'ara, no es coneix gairebé res dels plans que tenen, s'ensuma que seguirà el camí traçat de sempre. Tant-debò que hi veiéssim novetats, tant pel que es refereix a les obres com pel que fa referència a l'elenc.

Queda l'Espanyol, per acabar. Hom diu que, a conseqüència dels resultats adversos de la *tournee* d'estiu, la casa pensa donar una nova trajectòria a la companyia de tardor i d'hivern. En Santpere està una mica escamat del vodevil sistemàtic, gràcies al qual va conquerir la confiança i el prestigi de què fruïa entre el públic del Paral·lel, i a conseqüència del qual també es troba a punt de perdre'l.

Què fer? Sembla que aquesta temporada que s'apropa, a l'Espanyol hi representaran vodevil, en combinació amb cinema. *Vodevil sonor*. Es tracta, segons sembla, de seguir la trajectòria iniciada amb els *Ocells de fang*, a darreries de la temporada passada.

Tot això dona a entendre una cosa ben senzilla. I és que tant els uns com els altres es troben perfectament desorientats. Al Romea, refugiant-se de l'estrangerisme. A l'Espanyol, desviant-se del vodevil clàssic, el del tipus del *Cuida't d'Amèlia* i el *Falten cinc minuts*, per degenerar amb la santperada sistemàtica, i caure finalment en la barreja amorfa del cinema i del teatre.

Tot plegat fa pensar que aquest any veurem coses estrafolàries al teatre. Ni e's uns ni els altres no saben ben bé cap on van. I el més probable és que en comptes d'ensopegar, mal que sigui per casualitat, amb l'èxit, topin de cap per les parets.

JAUME PASSARELL

"MIRADOR" TEATRAL

El teatre i la revisió dels tractats

S'ha parlat tan sovint de la influència del teatre! Com que hi creuen, a Alemanya el posem al servei de la política, malgrat la crisi del teatre que hi regna, com pertot.

La campanya que aquests darrers temps ha reprès a Alemanya, dirigida contra el tractat de Versalles, ha arribat a englobar totes les manifestacions de la vida artística i literària. Incontestablement, la literatura és el mitjà més pràctic de revisió, però també el teatre es veu inundat d'obres de tesi revisionista. La més característica és la del cèlebre escriptor i historiador Emil Ludwig, que porta el títol eloqüent de *Versalles*. En ella, les discussions dels caps d'Estat es reduïen a disputes i regateigs dels terrenys presos als alemanys, i Wilson es presentat com l'apòstol dels oprimits i parla talment com un alemany d'avui. Wilson diu, entre altres coses, que la pau de Versalles encara és més odiosa que la

imposada per Bismarck i que l'abandó de dos milions d'alemanys a la dominació polonesa és una injustícia que clamarà venjança. En una altra escena, l'autor explica com a intencions pacifistes d'Alemanya la destrucció dels vaixells alemanys a Scapa Flow!

Els joves i el teatre

L'empresari Barnowski, que dirigeix dos teatres a Berlín, vol obrir una sala d'espectacles destinada a la representació d'obres d'autors joves. El públic serà invitat als assaigs generals, que tindran lloc a la tarda, i podrà donar la seva opinió tant sobre l'obra com sobre la seva interpretació. Aquestes crítiques seran tingudes en compte en la mida en què sigui possible.

Però ens fa l'efecte que la temptativa d'aquest senyor Barnowski és un pleonasme. El públic ja adquireix, entrant, un dret de crítica, i l'exerceix, sense necessitat d'assistir als assaigs.

ROBERT GERHARD

LA MUSICA

Rodolfo Halffter, Sonatas de El Escorial (Union Musicale Franco-Espagnole)

Reduir la forma al seu esquelet essencial, alliberada de tota la fullaraca retòrica, i carregar-la d'una energia cinètica constant, que la faci rutilar amb una regularitat perfecta de motor, en una marxa retílica, del començament fins a la fi, sense fluctuacions de tempo ni contraposició dramàtica de «temes» característics: heus aquí el propòsit de la sonata de Rodolfo Halffter.

Cal dir que hi ha reeixit d'una manera excel·lent. La figuració en valors breus, uniformement mantinguda al llarg de tota la composició, engendra un moviment monorítmic que s'escola en una fluència constant, inflexible, gairebé mecànica, fins a la consumpció. És una música que no necessita «temes». En té prou d'una figura rítmica inicial: petit ressort que treu de si mateix tot el moviment. És menys important la cosa que aquest moviment transporta, que la sensació que dona de la irresistible energia que l'empeny. El «tema» — diríem — és el moviment en si. Penseu en el *aus sich rollendes Rad*, de Nietzsche.

Més que de la força expressiva i expansiva d'un tema, més que de la puïança poètica de la invenció melòdica, aquesta música viu, doncs, de les seves qualitats dinàmiques. Més exactament: del seu *élan* motor, de la seva pura energia cinètica. És en aquest aspecte que el músic fa pesat tot el seu esforç. Els seus procediments tècnics favorits són la repetició d'un motiu i el mecanisme desuet de la seqüència.

El resultat és una música freda, metàl·lica, impassible, «objectiva». Aquest caràcter es revela ja en el seu aspecte extern. Cap indicació d'intenció psicològica o afectiva per a encapçalat la composició. Sinó, simplement, la indicació del valor metronòmic del temps real de compàs.

El *rubato*, en el moviment, o el *sforzato*, en l'accent, són essencialment expressius, antítics. Aquesta música no els toleraria. L'únic matís que permet en la manera de portar el moviment, és indicat encara en la forma més atenuada. No hi ha cap *ritenuto* que ho sigui sense reserves; no més és tolerat un *appena ritenuto*. I ben mirat, hom en podria prescindir encara, i amb avantatge. La unitat i la constància de l'*élan* motor de cada cicle en sortirien encara enfortides.

Pel que fa a l'execució, la música de Rodolfo Halffter és d'una pulcritud remarcable. L'escriptura línia, fina i nerviosa, gairebé sempre a dues veus reals, dibuixa amb fermesa la marxa simple de la modulació sobre el fons rugós d'un diatonisme sembrat de «notes falses» o lleugerament heterofònica. La forma és clara, equilibrada, sobria, concisa.

Substancialment, però, és una música escassament significativa i no gaire personal. La còpia deliberada d'un estil més rococó que clàssic—neo-classicitzant, cultiu francament la confusió i la subversió terminològiques—l'acosta massa incondicionalment al *pastiche* per no ofegar els trets fisiònomicos personals del músic sota l'afectació arcaïtzant. El seu llenguatge profundament convencional en aquest sentit, malgrat la moderna picanteria de la dissonància línia, dona a la composició un caràcter més d'exercici retòric que de creació original.

No he pogut comprendre mai com és possible que un músic de talent—tant si és per a sacrificar ara a la moda dita «neo-classicista», com adés a la dèria folklorista—es pugui privar voluntàriament del que és per a ell i per a nosaltres el ple màxim: la invenció, la creació melòdica original.

La *Suite* de Rodolfo, i especialment l'*Elegia*, que poguérem sentir aquest hivern passat, en ocasió de la presentació col·lectiva del nou grup de músics madrilenys a l'Associació de Música «da Camera», em semblà, en aquest aspecte, un retrat molt més autèntic de l'ànima d'aquest músic cordial i cerebral que és Rodolfo Halffter, esperit afinat i ple de fecundes inquietuds, de qui hom pot esperar certament obres de positiva vàlua, pel camí que sembla indicar la *Suite*.

GRANS NOVETATS EN
CORBATES INARRUGABLES

FITO
BARCELONA

Jaume I, 11
Telèf. 11655

**MOBILIARI D'ART
BUSQUETS**

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16246
BARCELONA

FEU FER ELS VOSTRES GRAVATS EN LA

Unió de Fotogravadors

Casanova, 160-162 : Telèfon 77406

RECEPTOR RADIO

«CLIMO»

DIRECTE A LA CORRENT SENSE ANTENA

Màquines parlants elèctriques per salons i grans locals públics. —Discos.—Accessoris de Ràdio i material elèctric en general. —Demostracions diàries.—Receptors de les més acreditades marques

Consell de Cent, 266
(entre E. Granados i Aribau)
Telèfon núm. 23058
BARCELONA

RAMON CLIMENT

La col·lecció completa de
**MIRADOR pot consultar-se
a l'Arxiu Històric de la Ciutat,
plaça de la Catedral i
carrer de Santa Llúcia, 1,
"Casa de l'Ardiaca", tots els
dies feiners de 9'30 a 1'30.**

LES LLETRES

LITERATURA I PAISATGE

Triomf del salze i la palmera

Efectivament, la generació castellana de 1898 ens presenta com una paradoxa curiosa de la seva europeïtat a ultrança, l'enterniment i l'emoció davant la resseca, trista, monòtona, calcinada planúria de Castella. Unamuno hi recerca arrels de violència i misticisme; Machado oblidava les blanques del camp andalús per a fer-ne un culte; Azorín ressegueix amb una mirada

Es curiós, però, que al costat d'aquests elements — desordre, tristesa — trobem en els paisatgistes — poetes i pintors — del Romanticisme un altre signe repetit. La devoció dels paisatges fantàstics de llunyania. No és pas massa fàcil d'explicar aquesta afeció romàntica partint de les definicions més usades, des de la de Goethe (art romàntic = art malaltís) fins a la darrera

El llac del Bourget, que inspirà «Le Lac» de Lamartine

extàtica la ruta — molins i camins polsosos — de don Quixot.

Però aquest fenomen no hagués estat possible sense un altre d'anterior. La consideració del paisatge com a personatge isolat i vivent; com a element viu de la natura. Aquesta és una obra del Romanticisme.

Obra difícil, certament. L'home, des del Renaixement ençà, s'havia acostumat a veure el paisatge com un marc de la figura humana. No hi ha un cas de consciència més alta de la vàlua de la humanitat que el que presenta el segle XVI. *L'uomo universale*, del Campanella; *colui che tutto sape e puote*, es situa en el centre de l'univers. La humilitat medieval és substituïda per l'orgull renaixentista. L'alegria de viure, la pressa de viure ho empenya tot. El colligó *virgo rosas* d'Ausoni es transforma en el *Cucilles des aujourd'hui les roses de la vie*, de Ronsard; en el *coged de vuestra alegre primavera*, — el *dulce fruto*, de Garcilaso; en *mentre è più fiorita* — *cogiam la bella rosa del giardino*, del Poliziano. Als pintors de l'època — Botticelli, Perugino — es veu ben clar que el que interessa és el personatge. El paisatge no és més el teló de fons, que emmarca la figura humana, la noblesa i vivacitat de la qual es fa remarcar. Per a trobar paisatges purs cal avançar una mica. Anotem com a fites interessants els de la villa Médicis, de Velázquez, on ja apunta un bri de melangia, i els de Claudi de Lorena, on aquesta melangia s'agreuja. Però ens cal arribar a les darreries del XVIII i principis del XIX per a veure com aquesta evolució s'aboca al Romanticisme. La geometria dels jardins desapareix. L'escenografia de *Le lac* de Lamartine, ja citada, la trobem feta plàstica en les teles i els gravats. Chateaubriand, en els seus *Tableaux de la nature*, ens descriu un bosc. Això no se li hauria acudit mai a un home de 1740, per exemple. *...Je crois voir s'exhaler — des arbres, des gaissons — une douce tristesse*, ens confessa. És el signe. Alfred de Musset podria parlar-nos en llargament.

d'Euxenio Montes (romanticisme = consciència de soledat).

I el fet és ben clar. Eugenio d'Ors, que ha parlat agudament d'aquesta *voluptat de la nostàlgia*, estableix una cadena medular de noms característics d'aquest fenomen. La cadena anava des de *Robinson* a Pierre Loti, passant per Rousseau, *Pau* i Virginia, Chateaubriand, *La cabana de l'oncle Tom* i el pintor Gauguin. De seguida en assalta la temptació de prolongar aquesta llista. Per què no, en efecte, afegir-hi uns quants noms més, ben coneguts de tots? Hi cabrien Paul Morand, Keyserling, Fröbenius, King Vidor, Van Dyke, Léon Poirier, Blaise Cendrars? Caldria, però, que rebuitem la fàcil temptació. Hi ha evidentment, en uns i altres, la mateixa curiositat per les coses llunyanes. Amb aquesta diferència. Aquells sentien la llunyania com a cosa imprecisa i fantàstica. En la curiositat d'avui hi ha un afany de dades precises, de geografia, de folklore, d'antropologia, de sociologia. El que passa és que, de vegades, el romanticisme ens sorprèn en plena investigació i en plena curiositat científica. Però això és sempre un fet sobreposat, fill de la nostra feblesa i del formidable llast romàntic que tots portem forçosament dintre nostre.

Tornant, però, a l'essència del tema, ens trobem amb una passió de coses llunyanes, que es decanta gairebé sempre a l'Orient: un Orient carregat gairebé sempre de palmeres i de llances. Si agafem una edició contemporània de Chateaubriand o del Duc de Rivas, trobareu la portada plena de penjarrons: gumies, cavalls, espases, palmeres, atabals i altres anècdotes del desert. Aquesta escenografia és una mica difícil de situar. Els romàntics no sabien de geografia. (Per exemple, una de les regions que per a ells — Chateaubriand, Hugo, Musset, Gautier, Merimée — inclou més orientalisme i llunyania és Espanya. Granada és potser la ciutat més citada pels homes del romanticisme francès. Encara avui en patim les conseqüències.)

Ara bé, com pot incloure's, al costat del triomf del salze, el triomf de la palmera? Cap de les definicions del romanticisme ens serveix absolutament. Potser, si de cas, intentaríem formular aquestes actituds, d'una manera total, definint el romanticisme com un *esforç per a defugir el quotidià*. D'aquesta manera trobaríem justificades, en relació amb l'espai, l'afeció orientalista; en relació al temps, la ubicació dels temes romàntics en les èpoques més llunyanes i més tèrboles de la història. L'Edat Mitjana. (Walter Scott, Espronceda, Heine.)

Triomf del salze. Natura lliure. Melangia. Literatura de confessions, segons hem vist recentment. Projectió de la pròpia tristesa sobre el paisatge. Nits de lluna, gran moda. (Ja parlarem del que han fet de la lluna els postromàntics.)

Triomf de la palmera. Color local — orientalisme. (Fortuny.) Paisatges irreals, plens d'ingenuïtat salvatge.

En el fons, culte de l'anormal. El segle XIX és el Gran Segle del Desequilibri.

GUILLEM DIAZ PLAJA

VARIETATS

La poesia francesa, segons Paul Valéry

Paul Valéry, en el seu recent recull de reflexions, *Regards sur le monde actuel*, fa aquestes sobre la poesia francesa:

«La poesia francesa difereix musicalment de totes les altres, fins al punt que de vegades ha estat mirada com gairebé privada de força encisos i recursos que es troben en altres llengües a la disposició dels poetes. Crec que això és un error; però aquest error, com ocorre tot sovint, és una deducció il·legítima i subjectiva d'una observació exacta. El que calia considerar, per definir la singularitat fonètica de la llengua, és la mateixa llengua; un cop determinada la dita singularitat, era possible provar d'explicar-se-la.

«Hi ha tres caràcters que distingeixen netament el francès de les altres llengües occidentals: el francès, ben parlat, no canta a penes. És un discurs d'un registre poc extens, una paraula més plana que les altres. Després: les consonants són remarcablement endolcides en francès; no n'hi ha de rudes o guturals. Per últim, les vocals franceses són nombroses i molt matisades, formen una rara i preciosa col·lecció de timbres delicats que ofereixen als poetes dignes d'aquest nom uns valors pel joc dels quals poden compensar el registre atemperat i la moderació general dels accents de llur llengua.»

La novel·la alemanya

Arnold Zweig (que cal no confondre amb Stefan Zweig) prova, en la *Neue Freie Presse*, de definir breument l'evolució de la novel·la alemanya des d'abans de la guerra, temps en què presentava unes característiques totalment diferents de les actuals. Però no és sols la novel·la, és tot el de la literatura alemanya que ha canviat.

«La novel·la alemanya, abans de la guerra — diu Arnold Zweig —, era sobretot autobiogràfica: tret de Heinrich Mann, la novel·la era considerada a Alemanya com un mirall reflectint les impressions personals de l'autor. Thomas i Heinrich Mann i Jacob Wassermann eren incontestablement els escriptors més considerables del període de l'avantguarda, però tot i això no ocupaven l'atenció d'Europa, com els grans novel·listes anglesos, francesos i russos dels segles XIX i XX. L'element cosmopolita i europeu no fou introduït en la novel·la alemanya fins després de la guerra. Fou aquesta — el més gran de tots els esdeveniments internacionals — els problemes nacionals i internacionals que plantejà davant la humanitat, els que serviren de temes literaris als novel·listes alemanys, tot desviant llur interès envers els països estrangers. Un fenomen ben trist, però, d'altra banda, es comprèn, és el fet de la desaparició completa de la poesia lírica en l'Alemanya d'avui dia. La poesia lírica pertany al passat; en els nostres dies, les novel·les, les biografies i els estudis documentals són els amos de la literatura.»

La fórmula de Conrad

H. L. Brock, en el *New-York Times Magazine*, estudia el procés de la inspiració en diversos escriptors. Apartem el que diu sobre el treball de la imaginació en Conrad.

«Per Conrad, el subconscient no fa més que destil·lar. Pertoca al conscient de captar l'essència destil·lada pel subconscient i tancar-la en les formes immutables i permanents del llenguatge, mentre encara raja calenta i subtilment flexibilitzada per les emanacions de l'alambí.

«La creació d'una obra literària d'imaginació comporta sempre una part de «possecció»; es fa sempre, més o menys, en un estat de somni (o de mal somni). El mateix Conrad diu: «Si volem emocionar profundament els altres, ens hem de deixar arrossegar deliberadament més enllà dels límits de la nostra sensibilitat normal. Però l'escriptor corre aleshores el perill de convertir-se en la víctima de la seva pròpia exageració, de perdre la noció exacta de la sinceritat, i finalment d'arribar a menysprear la veritat, trobar-la massa crua per servir els seus fins, no trobar-la prou bona per la seva insistent emoció.»

La màquina d'escriure de qualitat

CASA ORBIS

F. FERRER AYMAR

Clarís, 5 : Telèfon 19763

BARCELONA

UN LLIBRE DE GARCÍA LORCA

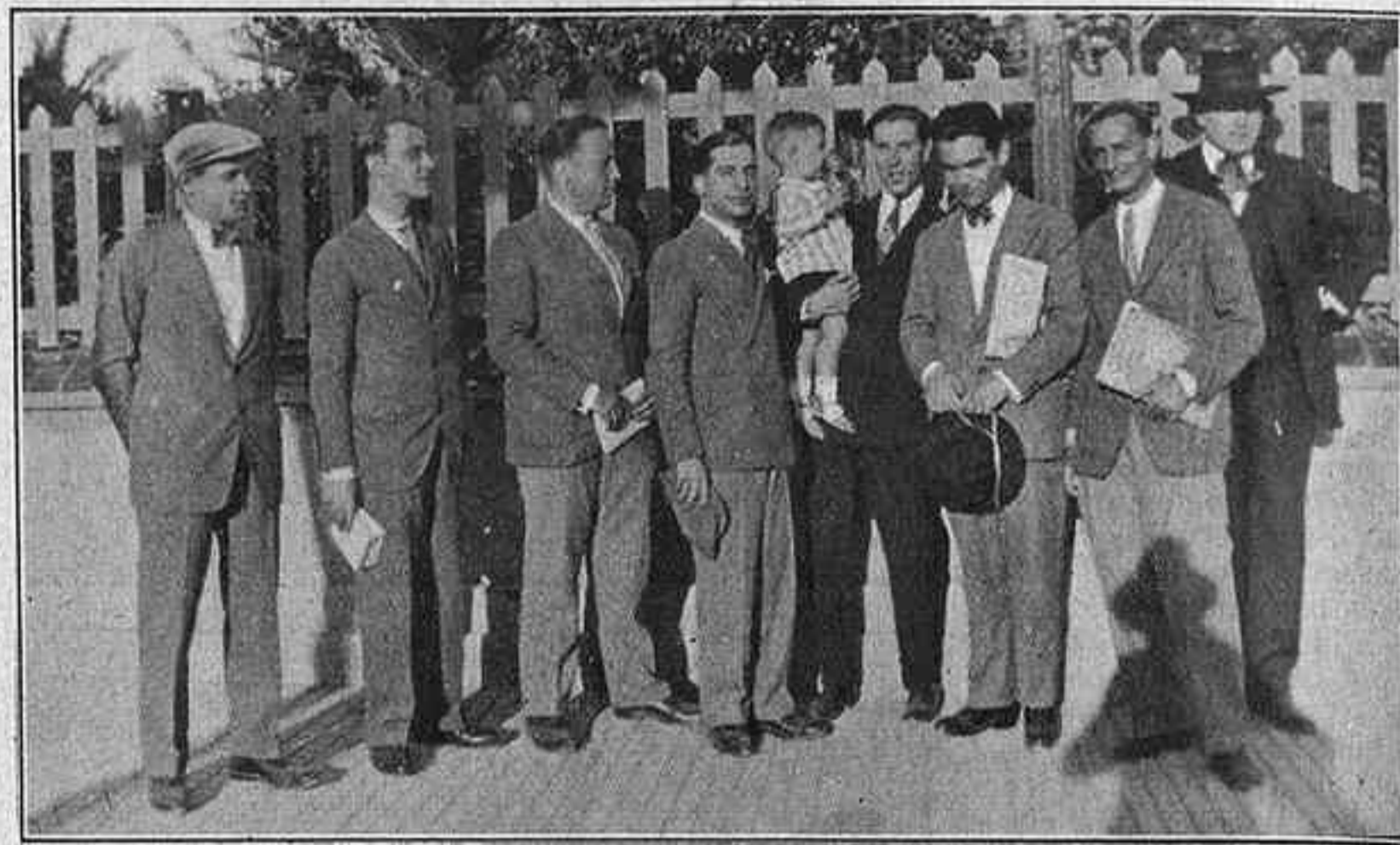
«Poema del cante jondo»

Aquest llibre fou escrit en 1921. Quan el mestre Falla i García Lorca estudiaven, planejaven i realitzaven a Granada la primera festa del *cante jondo*. Aquest llibre és, doncs, anterior a *Canciones*. I anterior al *Romancero gitano*, que clou l'etapa andalusina del gran Federico.

La seva millor etapa, segurament. La més intensa i la més punyent. Més intensa i més punyent que la seva producció actual,

el mundo. No queda más que el silencio. Oye, hijo mio, el silencio. — Es un silencio ondulado, — un silencio, — donde resbalan valles y ecos — y que inclina las frentes — hacia el suelo.

Aquella obsessió constant de mort que us persegueix, implacable i persistent, al·lucinant... Por un camino va — la muerte, coronada, — de azahares marchitos. La muerte — entra y sale — de la taberna. En la

Siau, J. V. Foix, Sebastià Gasch, Lluis Montanyà, J. M. Carbonell, García Lorca, Salvador Dalí i M. A. Cassanyes, a Sitges

que s'inicia sota el signe de Salvador Dalí, i que després de flirtejar amb un pseudo-sobrealisme, més avantguardista que sobrealista, acaba de culminar amb els seus poemes neoiorquins i amb el llibre sobre el barri negre de Harlem, de pròxima aparició.

Un fals Lorca, el recent. L'anti-Lorca, gosariem dir. Car el veritable Lorca no és aquest Lorca cosmopolita, sinó aquell Lorca andalús pur sang. El Lorca que delata escandalosament la seva ascendència gitana. És a dir, el Lorca de l'etapa andalusina, en la qual s'observen dues fases netament limitades. *Poema del cante jondo* i *Canciones*, d'una part. El *Romancero gitano*, de l'altra. Sevilla i Granada. És a dir: el dualisme que impera en totes les manifestacions artístiques d'Andalusia.

El dualisme que ja hem observat diverses vegades en el ball, per exemple. A Sevilla, les danses de les caserars, acolorides i gracioses, més gracioses que profundes, més bufones que intenses, més plàstiques que anímiques; la pura alegria sense cap complicació passional. A Granada, les danses de les gitanes del Sacro Monte, fortes i impetuoses, tràgiques i dramàtiques, sang, passió i foc. Dualisme que constata també García Lorca en aquests fragments de la *Baladilla de los tres rios*:

El río Guadalquivir — va entre naranjos y olivos. — Los dos rios de Granada — bajan de la nieve al trigo.

El río Guadalquivir — tiene las barbas granates. — Los dos rios de Granada — uno llanto y otro sangre.

Para los barcos de vela, — Sevilla tiene un camino; — por el agua de Granada — sólo reman los suspiros.

Dualisme que també existeix en l'època andalusina de Federico García Lorca. *Poema del cante jondo* i *Canciones*, el lirisme acolorit i imatjat. El *Romancero gitano*, el dramatism punyent.

Poema del cante jondo és el crit desolat, el plany esqueixat del poble, la queixa amarga del cante popular, matèria bruta, elevada a la categoria d'art. El *cante jondo* polít i alliberat de superflu, desposseït de l'excessiva ornamentació i despullat de fullaraca, el *cante jondo* reduït a l'essencial. L'essencial de fons i l'essencial de forma. De continent i de contingut. És a dir, l'emoció pura cenyida per un vestit estret, que li dona unes línies precises i uns contorns exactes.

Aquesta obra de Federico García Lorca té tota l'emoció del *cante jondo*, en té tota la potència anímica. *Lo jondo*, el profund. La infinita tristesa, la infinita soledat, la infinita desolació. Aquell plor constant, aquell llanto. ¡Oh pueblo perdido en la Andalucía del llanto! Aquella angoixa constant del silenci, del silenci sense fi, del silenci immens i desolat. *Todo se ha roto en*

casa se defienden — de las estrellas. — La noche se derrumba. — Dentro hay una niña muerta — con una rosa encarnada — oculta en la cabellera. — Seis ruiseñores la lloran — en la reja.

Tota la infinita tristesa, tota la infinita soledat, tota la infinita desolació... *Poema del cante jondo* és, resumint, allò que Lorca atribueix a Juan Breva, el cantador: *Era la misma pena cantando detrás de una sonrisa. I és aquest final del Barrio de Córdoba: Las gentes van suspirando con las guitarras abiertas...*

Emoció pura que Lorca ha fet forma amb una estructura retallada com un paisatge de lluna, precisa com una casa de calç — tota l'Andalusia — i dura com una estrella de cristall o com aquells muslos de cobre de la gitana de *Muerte de la Penitencia*.

Emoció pura que Lorca ha estructurat i que també ha acolorit amb imatges saboroses que tenen totes les coloracions infinites de l'Andalusia bigarrada. Roig de rosa i de sang de femella, groc de limona de Màlaga, l'adormida, plata de ganivets dels gitans i or de la mananilla. Morenor de Crist foradada per la vermellor d'un clavel. Policromia de joc de cartes i fluïdor d'estissors. Roig i negre. Negre i groc. *Sobre el cielo negro — culebrinas amarillas...*

SEBASTIÀ GASCH

EL MÉS GRAN ASSORTIT DE LLIBRES

FRANCESOS

CASTELLANS

ANGLÉSOS

ITALIANS

els trobareu a l'antiga Llibreria

Francesa 8 i 10 Rambla del Mig

Agència exclusiva per a la venda de MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 17218

En cap biblioteca catalana

no ha de faltar el

PAL-LAS

Diccionari Català-Castellà-Francès amb vocabularis castellà-català i francès-català

Un volum de 1.300 pàgines relligat en tela, 25 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

17, Plaça de Catalunya, 17

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 100
Telegr. "Carbur"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 75013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES I FERRO SILICI :: SOCARRIMAT I SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BÚFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

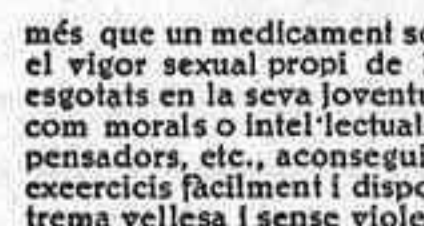
PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, perdua de memòria, vertigens, fatiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Soivré,

més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violència l'organisme, amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA. — Dirigint-se i tractament d'25 ptes. en segells de correu per al franquieg a Oficines Laboratoris Sòkatar, carrer del Ter 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenrotllament i tractament d'aquestes malalties.

LE ARTS - DISCOS

Art abans que tot Arquitectura alemanya DISCOS

Es ja vell de tan sabut, que a la nostra terra tot allò que pugui fer referència a qüestions d'art no interessa ni poc ni molt a la majoria de gent adinerada. Hom diria que fan l'orni, si no ens hagués estat possible de comprovar que una gran quantitat d'ells creuen que l'art és una cosa desplaçada, insubstantial, inútil; i que, a més a més, per tal de seguir-lo de prop, cal disposar d'un temps que solament aquesta mena de desvagats que en diuen artistes poden malversar. És fàcil de comprendre que llur actitud respon al convenciment que l'art és una fuesa pròpia d'unes regions extra-terrenals, habitada per una mena d'illuminats o de simples, que perden llastimosament el temps amb coses triviales i, per tant, innecessàries.

Cada vegada que ens hem fet el propòsit de treure l'entrellat d'aquesta qüestió i de cercar un justificat a la desatenció que manifesten a les coses d'ordre espiritual, n'hem tret la mateixa conseqüència. A part d'una molt petita minoria que mereix amb respecte el màxim agraïment i la nostra admiració, els altres viuen als llims.

Ningú no està obligat a fer allò que no sent, i, per tant, la tasca duríssima que ens hem d'imposar ha d'anar encaminada a fer sentir, com més aviat millor i pels mitjans que calgui, l'interès que l'art mereix per tothom.

Cal, si més no, fer-los entendre el més elemental. Cal que sàpiguen, primer, que l'art, pel sol fet d'ésser en absolut necessari a la vida de l'home, és entre les coses existents una de les més importants, no ja per l'admirable condició de reportar a la humanitat aquell refinament constant dels esperits tan necessari en aquests moments, en què una onada de materialisme desenfrenat amenaça esclafar-ho tot, sinó per la seva aportació essencialíssima dintre també d'un alt sentit pràctic.

L'art, que té per origen la sensibilitat espiritual de certa quantitat d'éssers, troba mans hàbils que tenen cura d'extreure la seva substancialitat decorativa per ésser aplicada a donar forma a tot el que envolta l'home produint-li benestar i utilitat.

Es a dir, la forma determinadora d'aquella elegància sumptuosa amb què és revestit fins el detall més ínfim que construeix l'home, és fruit directe dels que fan arts aplicades. És fruit sagrat que reporten a la humanitat aquells artistes plens d'abnegació, dels quals hi ha qui creu poder prescindir, sense comprendre que el seu esforç és font de vida i que deuen ésser cuidats de la manera millor, moralment i materialment.

Es dona generalment el cas que la minoria que proporciona petits guanys als nostres artistes, és integrada per gent de carrera que no sense esforç sostenen aquesta lloable conducta, procurant per tots els mitjans de corregir el tort que fan molts adinerats de la nostra terra.

Si només per un moment els nostres potentats veiessin clar la misèria espiritual que representa no haver fet tot el possible per obtenir una mitjana cultura artística, comprendrien que l'elevada importància d'una obra d'art no s'equipara així com així amb uns quants diners, i que el valor educatiu que s'obté i que pot proporcionar als seus, acostumant-los a viure entre obres d'art, és molt més dignificat i útil que la inútil ostentació en joies vulgars i objectes purament de valor material.

Per què no creure que és més edificant mostrar el darrer model Rolls-Royce de la seva propietat, havent mostrat anteriorment una extensa col·lecció d'obres d'art?

L'artista podrà no fer cas de la pobresa mental de certa quantitat d'éssers i fins sentir per ells una noble compassió, però en comprendre que és sotmès a la indigència més absoluta a causa d'aquest estat d'analfabetisme artístic tan extens, adhuc arriba a perdre la fe en el seu propi esforç i sent defallença per a seguir lluitant en profit de l'enaltiment de l'art i de la seva expansió. No hem de permetre que aquest estat deplorable del nostre art i dels nostres artistes passi endavant. De no posar-hi remei, haurem de passar per la humiliació que representa el fet d'ésser menyspreats; mentre uns, amb dolor, abandonen aquells camins de l'art que tant estimen, d'altres emigren sota l'esperança d'aconseguir aquells guanys materials que la seva terra els nega. I, amb tot, Catalunya queda davant del món mostrant la seva incapacitat i un esperit recalcitrant que en realitat no té.

Per quin motiu inhumà es creu gairebé imprescindible a l'esforç de l'artista l'acceptació d'aquells sofriments morals que per la vida material li són imposats? És que encara hi ha qui creu que aquell desinterès tan propi dels artistes és tot ximpleria o incomprensió? L'home que pensa sap perfectament que de la vida a la mort no cal passar-hi atropellant-ho tot, portat per un egoisme innoble, i per això tot ho cedeix; però a canvi d'aquesta noblesa i d'aquesta comprensió, no posem obstacles a la seva vida ni a la seva tasca, fem tots els possibles perquè no s'extingeixi aquella fe que en l'art tenen posada; per bé nostre, pel bé de la humanitat i, si més no, per orgull de la terra que ens ha vist néixer. Car portar gloriosament el nom de Catalunya terres enllà de l'estranger, és sempre més probable que sigui aconseguit per l'obra d'un dels nostres artistes que per aquell producte que pomposament fabrica tal senyor.

I si, ara per ara, és així en els nostres dies, temps a venir, pels caires que presenta, és de creure que serà molt pitjor, perquè els fills dels nostres adinerats encara solen tenir menys esment de què cosa és l'art.

Es apreïant sortir al pas d'aquest beocisme que pot destruir-ho tot i fer el que calgui en contra d'ell, perquè d'aquí a poc i en cas d'existir l'art, seria tan gamat, que faria preferible la seva inexistència si no volguéssim ésser responsables de mostrar eternament el vergonyós estat cultural de la nostra època.

El Govern de Catalunya i el nostre Ajuntament, conscients dels moments que vivem de migradesa espiritual i responsables directes de la forma cultural dels nostres dies, tant com del seu estat en l'avenir, és de creure que amb tanta o més rapidesa amb què són atesos altres conflictes, donaran acolliment a tots aquells precs i propostions que tendeixin a afavorir el desenvolupament de l'art dintre de Catalunya, i més que tot al sosteniment dels artistes catalans. Aquest és un problema viu i que exigeix solució immediata.

Està a l'abast d'aquells que accepten regentar els destins del poble comprendre que el dolor contingut, aquelles soferences que els nostres artistes no exterioritzen amb crits ni manifestacions de cap mena, si no poden fer perillar la vida de cap corporació, poden, però, condemnar-les a viure sense dignitat. S'imposa anar ràpidament a la creació d'un museu d'art modern, extens, complex, on sigui representat tot el procés artístic de vint anys ençà, i anar a la reorganització de l'existent fent-ne una cosa digna de la nostra ciutat; cal que, amb caràcter oficial, siguin celebrades dues exposicions anyals, i treure l'aspecte miserós i la ineficàcia dels procediments amb què són portades les escoles patrocinades pels elements oficials.

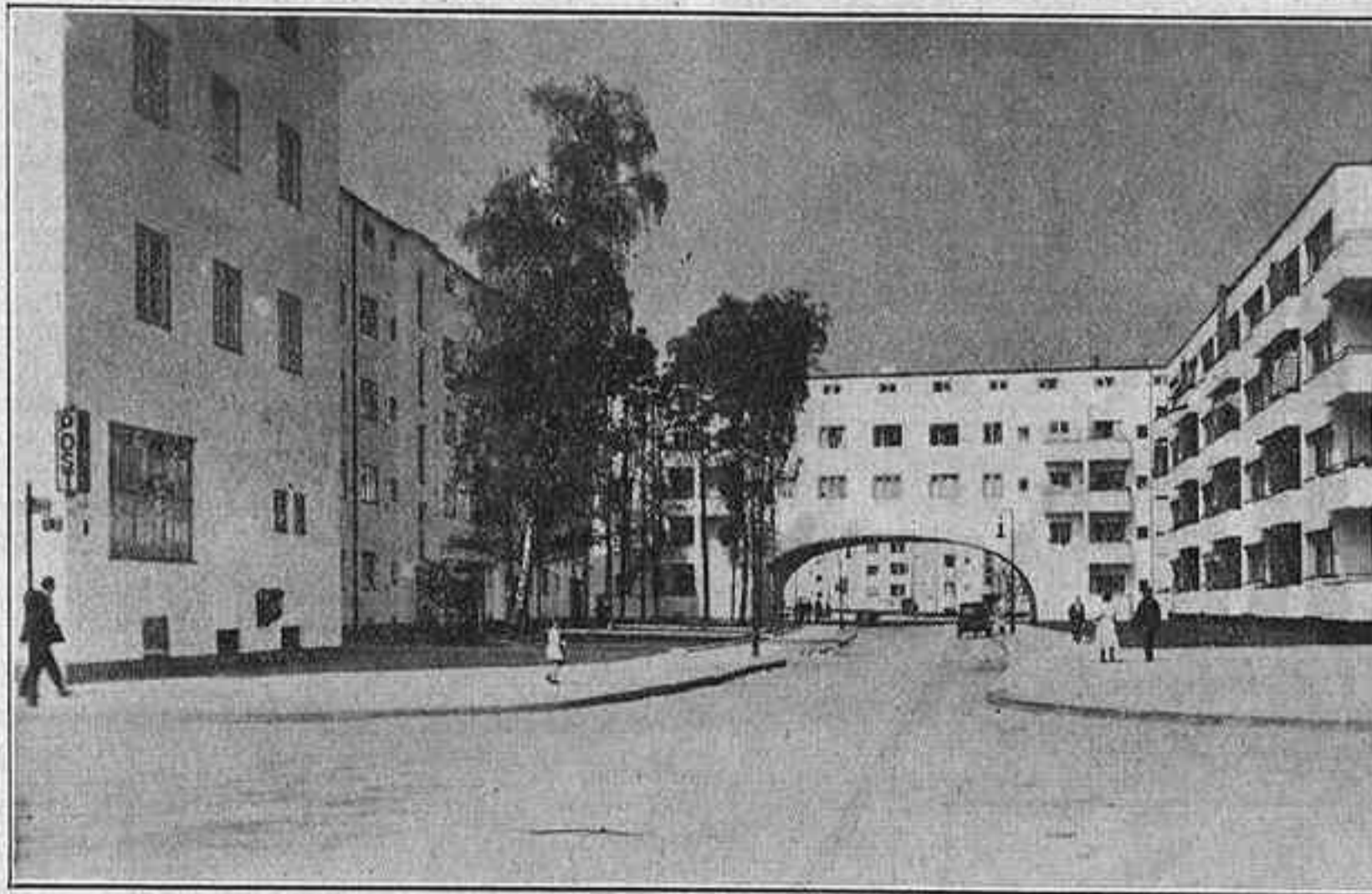
ANGEL FERNANDEZ

Arquitectura alemanya

Amb motiu del XIII Congrés Internacional de l'Habitació i de l'Agencament de les Ciutats i de l'Exposició alemanya de la Construcció, Berlín ha estat el *rendevous* internacional d'arquitectes i tècnics de la construcció. Durant els dies del Congrés una selecta representació de la nostra cons-

trucció, els arquitectes senyors Puig Gairalt (Ramon), Quintana, Mestres, Navarro, Forteza, intervingué en els debats. En les espaioses sales del *Festsaalgebäude*, on es celebraren les sessions del Congrés, es parlava en tota mena de llengües, tal com pertoca a les reunions inter-

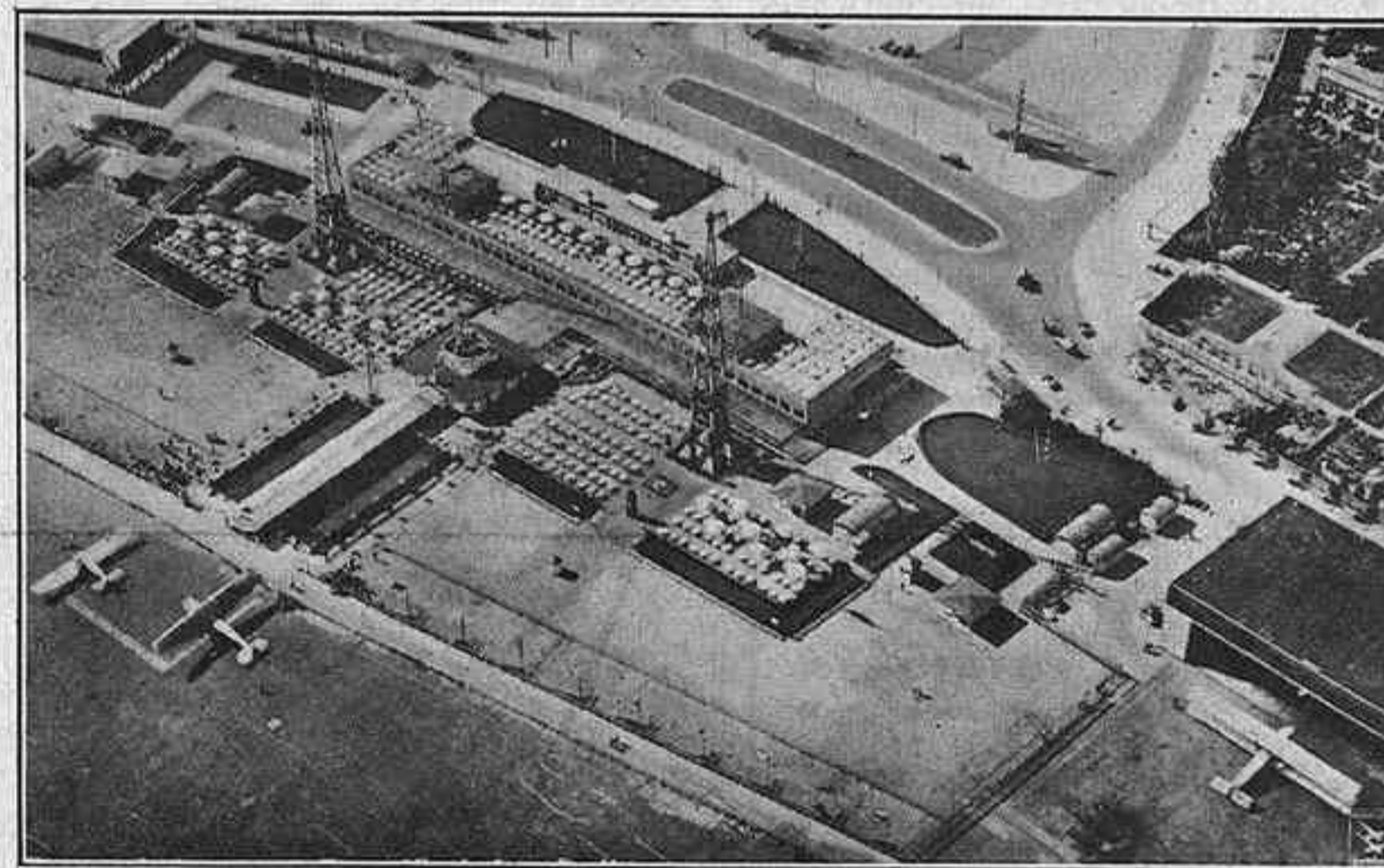
concepció ornamental d'abans. A finals de segle, ja es presentia la simplificació dels elements arquitectònics, però només s'aconseguia una determinada supressió. D'aquí vingué la moda de les columnes sense capitell, dels entaulaments sense fris i altres mistificacions dels ordres clàssics. Totes

Detall de la Siemensstadt (Berlín)

concepció ornamental d'abans. A finals de segle, ja es presentia la simplificació dels elements arquitectònics, però només s'aconseguia una determinada supressió. D'aquí vingué la moda de les columnes sense capitell, dels entaulaments sense fris i altres mistificacions dels ordres clàssics. Totes

concepció ornamental d'abans. A finals de segle, ja es presentia la simplificació dels elements arquitectònics, però només s'aconseguia una determinada supressió. D'aquí vingué la moda de les columnes sense capitell, dels entaulaments sense fris i altres mistificacions dels ordres clàssics. Totes

Vista aèria de l'aeroport de Tempelhoff

nacionals. El català fou, doncs, escoltat i apreciat.

L'Exposició arquitectònica celebrada en l'admirable Parc de les Exposicions de Berlín, de 200.000 metres quadrats de superfície, ens mostrà l'estat actual de la construcció alemanya. És impossible, per la magnitud del certamen, donar-ne una revisió. En la sala reservada a la República Espanyola hi havia diversos projectes i fotografies de construccions realitzades pels arquitectes senyors J. Ll. Sert, J. Torres Clavé, R. de Churruga, S. Illescas, S. de Zuazo, Domínguez i Arniches, i diversos plans d'urbanisme de Barcelona i Madrid. Amb tot i la bona qualitat de les obres d'aquests joves arquitectes, la nostra aportació fou allò que se'n diu discreta. Esperem que un altre any farem més bon paper.

Tractant-se d'una exposició alemanya, gairebé és innecessari fer constar la seva fisonomia moderna. El visitant sortia d'aquest certamen completament saturat de construcció nova i aleshores—si anava a dinar—havia d'empassar-se uns quants quilòmetres de rococó alemany. I, naturalment, la digestió era lenta.

Berlín. Arquitectònicament parlant, podríem apreciar quatre aspectes: el Berlín vell dels segles XVII i XVIII, de noble aparença, però de reduïdes dimensions; el tradicionalista del segle passat, amb totes les deixalles neo-clàssiques i floritures rococonianes de segona mà, el qual és el més abundant; el Berlín, diguem-ne, modern d'avant-guerra; la nova ciutat edificada després de la guerra.

La capital d'Alemanya ha passat, doncs,

aquestes pensades avui ja s'han arreuconat.

Cal, però, fer honor als primers renovadors. Els noms d'Alfred Messel, amb la construcció dels magatzems Wertheim, i de Peter Behrens, amb el pavelló de turbinas de la A. E. G., són dos prestigis que cal anotar.

D'aquest període «modern» d'abans de la guerra, Berlín n'ha sofert excessivament. L'arquitectura té aquestes coses. Com que els experiments del seu laboratori s'han de fer a plena llum, quan les reaccions fallen, hem de pendre paciència uns quants anys. Penseu, si no, en la paciència que hem de suportar els barcelonins per l'experiment modernista del 1900.

Les noves solucions aparegudes en aquests darrers temps seran, també, altres experiments arquitectònics de laboratori? (No sé per què se m'ha acudit aquest interrogant—potser la conversa s'ho portava—, el cas és que dispo de poc espai per contestar degudament. Deixem-ho córrer, doncs.)

Al costat de la fisonomia tradicional i pseudo-moderna de Berlín hi ha l'expressió de les noves tendències, les noves construccions projectades pels arquitectes de les noves promocions. Entrem, doncs, en un estadi en què tot és nou. I abans d'entrar-hi, permeteu-me que anomeni els meus camps favorits: Peter Behrens, Walter Gropius, Luckhardt, Anker, Mebes i Emmerich, Erich Mendelsohn, Poelzig, Salvisberg, Scharoun, Bruno Taut, Kauffmann, Mies van der Rohe, Ernst May, Hertlein, Schäfer, Döcker, Bruno Paul, Schweizer, Martin Wagner, Ritter, Kreis i altres que, ara, sento no recordar.

MÀRIUS GILFREDA

Música featal i popular

Els artistes d'anomenada que sovintegen als programes de discos semblen deixar el repertori italià, puix ja no saben per on agafar-lo. Així el tenor Fleta ja fa temps alterna conegudes cançons espanyoles amb fragments d'altres autors coneguts, i aquest mes ens ofereix la *Cançó índia* de l'òpera *Sadko*, de Rimski-Korsakov. En sentir-la, aviat es nota que aquesta cèlebre cançó, del més ben trobat orientalisme, no s'avé molt amb les facultats de l'artista, que enyorà la nota brillant; en canvi, en el *solo* de l'himne *Libertad*, que amb un chor omple el dors d'aquest disc, és l'únic element que salva la composició, que, com de circumstàncies, musicalment queda bastant mal parada i potser ja no ha arribat a l'hora aquesta himne.

En un fragment de *Lucia*, els dos divos Pertile i Rozza fan de les seves i poden acontentar els aficionats al repertori italià, que encara n'hi ha. La veu de Pertile, sentida al disc, dona una sensació de potència gran, que fa d'aquest artista un dels de més facultats per a aquestes obres en les quals són posades a prova.

Aquella melodia tan sentida de *La Paloma* no deixa els programes de discos. Ara la Supervia ha volgut també prodigar la seva veu amb aquesta cançó. També aquesta artista canta un fragment de *La Revoltosa*, les *guajiras*, un dels pocs que encara s'aguanten d'aquesta antiga sarsuela.

Dos fandango canta Josep Palanca, amb una veu que si no té molt d'agradable, ho té d'expressiva, i per aquesta música flamenca es potser això el més important.

De les *Cançons mallorquines* que interpreta el tenor González, preferim *La porquerola*, de delicat tema, d'un caràcter planyivol al qual l'artista s'amotilla.

Si no és com un acudit, però, per a no tornar-hi més, no es veu la utilitat d'enregistrar en discos les sonoritats de l'organillo, per molt castís que pugui semblar aquest aparell de fer xivarri. Esdevé una música mecànica sobreposada, ja que és tan petita la intervenció del senyor que actua a la maneta, que es pot comprendre el que esdevindria si als editors se'ls acudís d'enregistrar audicions de piano. No hi ha dubte que els alegres xotis del *Pobre Valbuena* i *El iluso Canizares* són més pels acords d'una banda que per aquest artefacte, que tot i estar associats a les revetlles com a nota de color, la gent els plega i els substitueix per altres agrupacions o pel jazz, de la mateixa manera que prefereix el xampany i les pastes als xurros d'oli pudent.

J. G.

Sadko. — Rimski-Korsakov. — Cançó índia. — M. Fleta. — C. del Gramòfon. — DB 1.518. — Libertad. — Himne. — J. Anglada. — Idem id.

Lucia di Lammermoor. — Donizetti. — Fragments del primer acte. — Pertile, Rozza i d'altres. — C. del Gramòfon. — DB 1.481.

La Paloma. — Iradier. — Conxita Supervia. — Odeon, 184.235. — La Revoltosa. — Chapi. — Idem id.

Fandangos. — J. Palanca. — Odeon, 183.147.

Cançons mallorquines. — A. González. — Odeon, 203.312.

El pobre Valbuena. — Organillo Casali. — Odeon, 183.108. — El iluso Canizares. — Idem id.

GUTENBERG, S. A.
Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques
Aguillers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

Vda. de Josep Ribas
MOBLES I DECORACIÓ
CASA FUNDADA L'ANY 1850
Consell de Cent, 327 i 329. Telèfon 14657.-BARCELONA

AIGUA DE ROCALLAURA
A DEU MÉS RICA DEL MÓN
Si vostè pateix d'Albuminúria, Litíasi úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb
AIGUA DE ROCALLAURA
S'expèn en ampolles de litre i mig i en garrafons de vuit litres
Distribuidors generals
FORTUNY, S. A.
Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 133

El director del manicomi.—Ja heu atrapat els tres asilats que s'havien escapat? —Tres? Ho havia entès malament i n'he agafat tretze.
(Everybody's, Londres)

—Avui que tot està tan malament, és una sort tenir una feina segura com la nostra.
(Der Goetz, Viena)

UNA MODA ACABADA
El vagabund (instal·lat en un golf miniatu). — Gràcies a Déu que no veuré ningú!
(Judge, Nova York)

ESDEVENIMENT HISTORIC
Lliurament a un obrer en atur forçós de la primera garibaldina feta per un grup de dames caritatives.
(Judge, Nova York)

—Que ja no tens mecanògrafa? —Se n'ha anat. L'altre dia em va atrapar abraçant la meva dona.
(Life, Nova York)

MIRADOR TURÍSTIC

SISTEMES DE COMUNICACIÓ

Havíem promès la setmana anterior parlar dels sistemes de comunicació a la Costa Brava, però hem cregut preferible generalitzar el tema, parlant de les vies de comunicació en general.

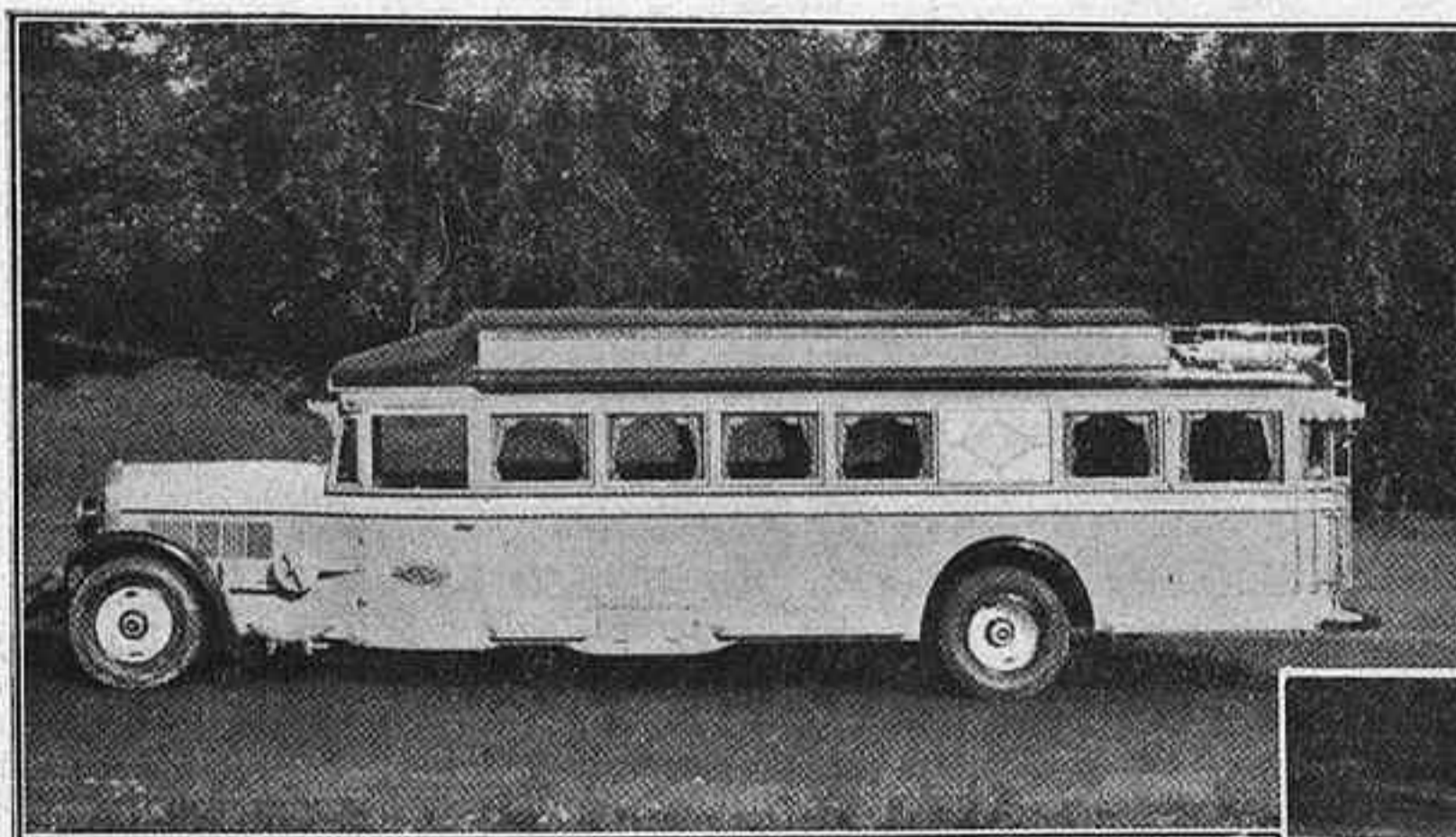
Avui, a Espanya, no hi ha altre sistema de comunicació pública que els ferrocarrils i les línies de vaixells; l'aviació està en període embrionari, i la comunicació pública

dueix, al mateix temps que l'empobriment de l'Estat, la ruina de les societats explotadores de ferrocarrils, perquè aquestes solament poden relligar-se del moviment de la línia que els seus tren recorren, limitant-se molt el seu tràfec. Ara bé, si aquestes poblacions avui isolades poguessin comunicar-se indirectament amb els ferrocarrils, es resoluria automàticament un d'aquests dos

ment del que caldria recórrer. Equivocació lamentable — perquè encareix considerablement el transport ja que aquest està en relació directa a la distància que es recorre — i a més a més deixa incomunicada la major part dels punts, si no es vol anar llençant radis a curta distància un de l'altre, solució econòmicament també impossible, per la poca densitat de població.

Però aquest traçat equivocat de la xarxa ferroviària d'Espanya reporta un avantatge, quan se'l fa servir a manera de bastiment d'una altra xarxa secundària, cosa que comencen a fer avui algunes companyies d'autocars no tan nombroses com caldria per tal de fomentar el turisme.

Les companyies de ferrocarrils, econòmicament arruïnades, s'esveren sempre que senten parlar d'autocars, i valent-se de l'economia pública que el seu capital fraccionat representa, procuren anular qualsevol intent seriós de línies d'autocars, perquè les consideren com una competència. I en part tenen raó; els autocars podran sempre competir amb avantatge amb els ferrocarrils, i aquí és fàcil caure en un altre cercle vicis: si no es completen les xarxes ferro-

Tipus de l'autocar de turisme. — Vista del seu interior

per carretera, o sigui les línies d'autocars, són escassíssimes (ens referim, naturalment, a les línies d'envergadura, no als serveis existents del poble a l'estació i de l'estació al poble o entre pobles a curta distància uns d'altres). A més a més, la xarxa ferroviària d'Espanya és incompleta, i el que és més greu, impossible de completar, perquè les Companyies ferroviàries fan mal negoci explotant ferrocarrils, i això, que quasi a tot el món és un axioma, a Espanya pren caràcters d'extrema gravetat, puix que hi juguen uns altres factors que fan més difícil solucionar-ho, i que són la poca densitat de població de la península i la pobresa del seu comerç i indústria. Tot plegat ens fa veure el problema dintre un cercle vicis.

Mirant el mapa ferroviari espanyol, es veu que hi ha gran nombre de poblacions que podrien ésser centres comercials i industrials d'importància, allunyats dels ferrocarrils, i que, degut a aquesta incomunicació, no sols no progressen, sinó que més aviat decauen i perden importància. Això, que diem que a Espanya és corrent, pro-

ductors que hem dit que agreugen el problema, el major desenvolupament del comerç i de la indústria, i al mateix temps la seva conseqüència, un major moviment en les línies ferroviàries.

Com es pot fer possible aquesta comunicació? Fixem-nos en el mapa ferroviari d'Espanya. Gràficament, el podem esquematitzar en un disc en el qual, per tal de comunicar entre ells els diferents punts, s'han traçat des d'ells radis que convergeixen al centre. Quines conseqüències porta aquesta centralització? Fa que per anar d'un punt a un altre punt del disc, s'hagi d'anar al centre i que es recorri, per tant, un camí molt més llarg general-

viàries, la part incomunicada de la nació s'arruïnarà, i els ferrocarrils faran fallida, i per altra banda, les companyies de ferrocarrils no volen línies d'autocars, que completarien la xarxa, per por de la competència.

Com han de resoldre les companyies de ferrocarrils aquest problema, que cada dia se'ls fa més patent? Potser cuidant-se elles mateixes de completar la seva xarxa ferroviària mitjançant línies d'autocars o relacionant directament aquestes amb les seves companyies, i quan puguin oferir una xarxa de comunicacions completa podran, amb raó, fer-se valer l'economia pública que el seu capital representa i demanar de l'Estat la protecció necessària, per no exposar-se a la competència. Sense anar més lluny, a França veiem que són companyies ferroviàries les que han organitzat més circuits d'autocars en combinació amb les línies ferroviàries que exploten i establert una espessa i ben relacionada xarxa de comunicacions.

Si les companyies d'aquí no poden oferir un sistema de comunicació complet, no tenen dret a oposar-se que un altre el completi.

LLUÍS MUNTANYOLA

—Hi ha un senyor que pregunta per la senyoreta.

—Que és un negre?

—No ho sé, no m'ho ha dit.

(Le Journal Amusant, Paris)

La senyora.—Corri, a cal metge, que m'he posat molt nerviosa!

(Everybody's, Londres)

—Ja ho saps que l'Albert és a l'hospital?

—L'Albert? Si ahir el vaig veure ballant amb aquella rossa.

—Justament; la seva dona també el va veure.

(The Passing Show, Londres)

—No teniu altres mitjans de defensa?

—No; la pistola se me la van quedar els policies.

(Le Rire, Paris)

Balneari de CARDÓ

(PROVINCIA DE TARRAGONA)

Altura: 650 metres sobre el nivell del mar

Temporada oficial: 24 de juny a 24 setembre

Nou propietari: SALVADOR SAMSÓ

Direcció: FELIX BARGUÑO

Prodigioses aigües, les més nitrogenades i arsenicals d'Espanya. Malalties dels bronquis, pell, budells, neurosis i diabetes.

Situació meravellosa, clima sec, establiment rodejat de bosc. Pensió completa des de 15 pessetes.

Habitacions des de 4 pessetes

Xalet per a famílies

Tots els dies auto a Cardó a l'arribada a Mora la Nova, del ràpid sortida de Barcelona a les 8.27 matí.

Referències: S. SAMSÓ, Pòrtic Mercat St. Josep, 4 - Telèf. 18235 - De 4 a 8 tarda Farmàcia Garreta, Rambla Catalunya, 81 "La Ideal Samaritana", Arcs, núm. 10

Hispano Suiza

Automòbils

20 CV - 46 CV

COMPANIA TRASMEDITERRANEA

MADRID: PLAÇA DE LAS CORTES, 6. — BARCELONA: VIA LAIETANA, 2

Serveis regulars de vapors comercials i correus entre la Península, Balears, Norn d'Àfrica, Canàries, Guinea Espanyola

LÍNIA RÀPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA-CADIZ-CANÀRIES

Sortides setmanals els dissabtes, a les 12 hores. Efectuaran els serveis les modernes motonaus CIUDAD DE SEVILLA i CIUDAD DE CADIZ

Línia comercial amb escales en tots els ports de la Mediterrània, Nord d'Àfrica i Canàries.

Sortides quinzenals el dijous.

LÍNIA RÀPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA-PALMA DE MALLORCA

Sortides tots els dies (llevat els diumenges) de Barcelona i Palma, a les 24 hores per les modernes motonaus "CIUDAD DE BARCELONA" i "CIUDAD DE PALMA"

Serveis regulars entre Tarragona, València, Alacant i Palma de Mallorca i entre Barcelona i Mahó

LÍNIA RÀPIDA REGULAR ENTRE ESPANYA i TERRITORS DE GUINEA ESPANYOLA (Fernando Poo)

Sortides el dia 15 de cada mes amb escales a València, Alacant, Cartagena, Cadiz, Las Palmas, Santa Cruz de Tenerife, Rio de Oro, Monrovia, Santa Isabel, (Fernando Poo), Bata Kogo i Rio Benito, pels vapors "TEIDE" i "LEGAZPI"

LÍNIA RÀPIDA REGULAR ENTRE BARCELONA i VALENCIA

Sortides de Barcelona: dilluns i dijous, a les 20 hores. Sortides de València: dimecres i dissabtes a les 19 hores. Servei prestat per la motonau "CIUDAD DE VALENCIA"

Primera: 32'50 pessetes; Segona: 21'50 pessetes; Tercera: 10'00 pessetes.

Servei ràpid setmanal Mediterrània-Cantàbria

Amb escales a tots els ports. Sortides tots els dimarts.

LÍNIA REGULAR ENTRE BARCELONA, ALACANT, ORAN, MELILLA, CEUTA, MALAGA i VICEVERSA

Sortides de Barcelona tots els diumenges a les 8 hores

Servei comercial entre la Península, Nord d'Àfrica i Canàries, amb escales a tots els ports de la Mediterrània

Sortides quinzenals

SERVEIS DIARIS ENTRE MALAGA i MELILLA

DELEGACIÓ DE LA COMPANYIA A TOTS ELS PORTS

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris

Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES I PRESSUPOSTOS GRATIS

VIATGES BAIIXAS

LA PRIMERA OFICINA TECNICA DE TURISME A CATALUNYA

Agència en totes les grans capitals del món.

Especialitzada en Forfaits, Viatges de nuvis, Organització d'excursions en autocars, Venda de passatges marítims i aeris, Visites de Catalunya i Mallorca a preus reduïts, etc.

Rambla del Centre, 33 (Pge. Bacardi) Telèf. 12492

Representant a Espanya de les Companyies: Cosulich Line, Lloyd Triestino, Marittima Italiana, Gerolmich & C, Pugliamarco u Martinolich, S. I. S., Steua Romana, Aero Expreso Italiana

Fàbrica d'Articles de Viatge

Joan Casanovas i Companyia

Especialitat en Coixes d'automòbils, Baguis, Malotes i Armaris

Tallers, 26. - Telèfon 10623

ANUNCIANTS...!

Una moderníssima organització completa en publicitat

Pel·lícules de dibuixos animats

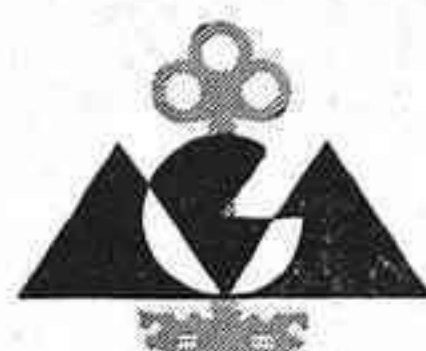
mudes i sonores - patent núm. 121288 - aplicades al servei de la tècnica publicitària, us l'ofereix:

"Agencia General de Anuncios"

Vostres productes poden ésser propagats amb èxit segur per tota la Regió Catalana i Illes Balears

200 cinemes en ciutats i poblacions de categoria

Fontanella, 10, 1.ª, 2.ª.-Tel. 16606
BARCELONA

Avinguda Menéndez Pelayo, 85, 1.ª
MADRID